

12

DJULABIE

OD

Stanke Vraza.

—•••—

6

886.2-1

886.2.09

13-B-76

DJULABIE

LJUBEZNE PONUDE

Z A

LJUBICU

OD

Stanke Vraza.

I sung my heart in beauty's eyes.

Byron.

U ZAGREBU.

Tiskom k. p. ilir. nar. tiskarne Dra. Ljudevita Gaja.

1840.

Iz knjižnice
Nikole Melinčevića.

R 824

5583-27.7.49

Kroz mladosti zlatna vrata

Tek bi s guslam momak smîo
Sârca nadam svim udata
Bârzom nogom koračio,
Gdê ga dragi i radosni
Srêtnu Božić strêlonosni.

»Dobra srêća! toli rano!

Ako Bog da, kuda kuda?
Jeda l' mlado već těrano
Od udesa siona, huda
Ti slêpački hlěbac prosiš,
Što u ruci gusle nosiš?»

» Hlěbca, dēte, ja neprosim;
 Več grem běla širom svīta,
 Slavu dēdov da uznosim,
 Vladam sārca plemenita,
 Pojuć ustim, koje Vila
 U kolěvci obljubila.«

» Od dēdovah slavu pěti,
 Dēlo j' prazno, niti za lik,
 Več po nebu davno leti
 Punim glasom gromu nalik;
 Ki čut umi, on s' uznese,
 A za gluhe nepoje se.«

»»*Drago pět je slavna dila*
Duhom vedrim uznešenim,
Gdě ogârli dušu Vila,
U raju je blagu scěnim:
Hvalu gradeč gďě s' razgara,
Kô fenič se (znaj) pretvara.«»

»*Drago pět je (istina je)*
Što se mlado, krasno zove,
Gďě se hvalom hvala daje;
Al uz gusle javorove?
Ki jih poješ, umârli su. . . .
Baci, brajko, gusle bîsu.«

» » *Prodji me se, pobratime!*
Neću tašto ja dangubit,
Veće glasom smionime
Za junačvo sàrca snubit,
Božanstvenu slèdeć želju
K slavnom zlatnom tårčat celju.«

» *Nemoj na me tol žestoko,*
Ki ću gradit tvoju slavu;
Razvedrit ti mutno oko;
Lěpim věncem resit glavu:
Neodvacuj s sebe dobro,
Već slušaj me, mladi pobro!«

»Moma, kose ka razpusti,
 Oči vlada vatrom milom,
 Koje lica, koje usti
 Sjaju zornim rumenilom:
 To ti, brajko, nada svima
 Od Vilah je posestrima.«

»Sârce kupat u toplome
 Sněgu mladih od njedara';
 Ustim piti od ũst mome
 Duh, od sârca ki udara:
 To je razkoš, to je plata
 Od Olympa tebi slata.«

*Ništa momak već nesbori,
 Duša misli svakolika,
 U obražnji već se zori
 Uzorita mome slika:
 Mladi Božić tim izčeznu
 Pustiv u njegov strěl ljubeznu.*

*Jednom zazrě, gdi je dĭva
 Rajskih oči', rajskih lica'
 Uzanj stala sva stidljiva
 Kano běla golubica,
 Kad na njivu sědnuv plaha
 Obzire se puna straha.*

Odkud došla? nij vidio;

*Da mu razbor mirni, svēsni,
Odmah bi se dosētio,*

*Da se odpro dvor nebesni,
Da za spasit plaha, smēla
Jednog poslo Bog angjela.*

Sad zastēni, sad razgori,

*Sad se prene i uzpreda,
Nit od njega što se tvori,*

*Nesētjaše, kad nju gleda
Toli nježnu, lēpu, mladu,
Uzoritu bi reč Ladu.*

*Jednu rěčcu tek govori,
 Niti njega š njom zamèri,
 Nu već čuti kako gori
 Kako mio ga Božić těri:
 Propó mlad bi mah kàrvavo,
 Da j' nanj pala rěč upravo.*

*Ko se prene i osvîsti,
 Zalud traži rajsku Vilu,
 Nit gusalah nima isti',
 Već eto mu gle u krilu
 Od srebàrnih milih žica'
 Leži zlatna tamburica.*

Aj udari: ali glase
Sasvim inim glasom žice,
Měnja način, al neda se
Što će volja nehotice:
Ah, ranjen je travnom strělom
Po sàrdašcu něgda smělom.

Vidje momu, gdě razpusti
Kose igrat s hladom mило,
S koje licah, s koje ustih
Sjaše zorno rumenilo;
I spoznade, nada svima
Od Vil da je posestrima.

*Kupac bi u toplome
 Pàrsi sněgu od njedara',
 Ustim pio od ust mome
 Duh, od sàrca ki udara:
 Skoro čaša al razblude
 Od srěće je pala hude.*

*S tamburicom sada běži
 Domovine širom bile,
 Ku priroda pomna vrěži,
 Te njoj spleta věnce mile:
 A vidi ko s věnce srětja
 Sčupala je najveć cvětja.*

*Vidi, slavne ko stupove
 Tudja roka izgàrdila,
 Pod lipami ko grobove
 Od dèdovah razrušila,
 Gdè spavaju s tàrnja punom
 Narešeni slavnom krunom.*

*Čime žice najtanjega
 Od života jad mu para,
 Trepti zvezda izpred njega —
 Ko luč divna povàrh bara' —
 Trepti te se udaljiva,
 Za kom želja nepočiva.*

*S toga ranu noseč věkom,
 Pridignutja od ke nima,
 Hman sastat se tražec s lěkom
 Pěva vapjuč věk ustima —
 Ko sa svete prorok stîne:
 »Smiluj nam se gospodine!«*

DJULABIE

I.

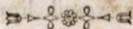
(God. 1836.)

DJULVIE

(God, 1840)

*Dolina, dolina,
W dolinie potoczek,
Niemogę zapomnieć
Dziwki czarnych oczek.
Krakowiak.*

1.

Usrèd Ilirie
Grad se ti vidjeva,
U tom gradu stoji
Ponosita dèva.

Kod te dève sàrce
Momka zarobljeno
Vapi, narèkuje
Gorko razcviljeno.

2.

Ti bi grade bio
Bez tvoje dčvice
Tužan, ko bez Vilah
Zelene gorice

Ja bi bio srčtan,
Slobodan ko tica,
Da nikad nevidčh
Njeje krasnih lica'.

3.

Dolina, dolina,
U dolini vrilo, —
Ah nemogu zabit
Njeje lice milo:

Lica, oči, usta —
Tri rčči malene,
Pa se š njih rodiše
Pčsni nebrojene.

4.

Ljuven plam, ki mene
S lěpote razcvili,
Njoj samo pověrih
I sestrimi Vili.

Nu što tajno krije
Od svieta mila,
Sad na glas iznosi
Posestrima Vila.

5.

Drobna tica ševa
U nebo se skriva,
Al ju izdavaju
Usta ljubezniva.

A ja ime drage
Sakrih u pěsmice,
Al pěsmice viču:
«Ljubice, Ljubice!»

6.

Pred očim mi trepti
Věk sjajnost zorice,
Odkada zaglednuh
Njeje rajsko lice.

A na sàrcu guje
Od ljubezni bdiu,
Odkad me pogodi
Strël Njeje očiuh.

7.

Majka pravi: Sinko!
Štuj Boga i moli!
A da Leljo Bog je,
Naučih u školi.

Nedivi se dakle,
Brate sàrca moga,
Što ja cënim, štujem
Lelja kano Boga.

8.

Blaga milost reči,
 Kom se Ona kiti,
 Te hoda, ponosa
 Način plemeniti:

To su učitelji,
 Ki me momče mlado
 Naučiše pjevati:
 «Lado, Leljo, Lado!»

9.

Kosa, ka zahiti
 Sârce kano mreža,
 Pogled nehotice
 Ki na plien preža:

To su oni hari —
 Hari milotravni,
 Ki me uhitiše,
 Da sam rob Njoj stavni.

10.

Krasni Njezin obraz
Ruža je o zori,
A sàrce slobodna
Sàrnica u gori.

Moj pako je obraz
Lěr o ranoj rosi,
A sàrce titrenka,
Ku dèvojka nosi.

11.

Pomno bi Odisej
Zatvarao uši,
Od glasa Sirene
Da se nezabuši.

I ja jih začepih
Od Ljubice mlade,
Al se glas kroz oči
U sàrce ukrade.

12.

Svako se zanosi
 Za mladoga bitja
 Š Nje očjuh vatre,
 Š Njeje lica cvitja.

Makar njima sárce
 Bilo okovato
 Š njih bi se smutili
 Diogen i Kato.

13.

Sad mi jadnom ljubav
 Hitra krila mori,
 Sárce sa lěpotom
 Njezinom se bori.

A pamet kip slědi
 Svedjer u noć u dne,
 Čase, hipe brojeć
 Nemilostne, trudne.

14.

Ljubavi, ljubavi,
Odkud tvoja sila?
Sad me nosiš nebom,
Zemljom sad nemila.

Sad činiš da čeznem
Nebeskom razbludom,
Sada da uzdišem
Bijen bolju hudom.

15.

Oj pojavi mi se,
Od sārca zvēzdice!
Motreć na taj čunac
Hitan od burice.

Javi, da bude ga
Srēća tud ponesla,
Gdē nelomi ljuti
Sēver jadra, vesla.

16.

Povedi me posrěd
Zemlje i nebesa',
Gdě je duhu trajat
Dano od udesa;

Ja bo nisam čověk,
Ki u prahu plazit,
Niti Bog da mogu
Sunca nadilazit.

17.

Srěću traži jedan
Ladjom po pučini,
Taj za častju hlepi,
On se zlatom brini:

Moja nij u častih,
Ni u bárzój plavi;
Moja srěća samo
Uza Te boravi.

18.

Tvoje usti su mi
Knjige načinjene
Ko od dviuh listah
Ružice rumene:

U njih mi je srěća;
Nebi l s' otvorile,
Za me pokazale
Tek tri rěčce mile.

19.

Tvoje oči su mi
Ogledalo dvoje,
Gdě se svaki javi
Glasak duše tvoje:

U njih mi je srěća;
Nesměm li jih zriti,
Od njih barem jednog
U njedra primiti?

20.

Uzamka je Tvoje
Čárne kose svila,
U ku mi se tica
Slobod ulovila.

Ulovila te se
U njih i umori,
Gdě se u vez ljuven
Tobom nepretvori.

21.

Lica tva su vřrtalj
Gdě cti ruža mlada,
Kom nevinost krotka
I stid plahi vlada.

O dostoj da i směh
Nebude daleče,
Neka opet momku
Sunca zrak izteče.

22.

Čelo , njedra dva sta
Nadzemska šatora,
Gdëno misli rade
I ćut bez umora.

Slušaj, dëvo, samo
Što ti sàrce pravi:
U njem Bog stanuje
Ne u pakoj glavi.

23.

S Tvojih oći' na me
Munja se obara,
Te mi blagi pokoj
Plaši iz njedara'.

Ej sklop' oći, sklopi,
Te mi, dëvo, pusti,
Da si ga utëšim
Medom tvojih usti'.

24.

Pojdi amo, dušo,
 Carice od moma',
 Pojdi amo, pojdi,
 Sarnice pitoma!

Nebi l' pokušala
 Pitje s moje ruke,
 Nebi l' od milosti
 Primila jabuke.

25.

Věk za tobom nosim
 Darka dva nevina:
 Jabuku cårvenu,
 Kitu ružmarina.

A Ti se uzmičeš
 Kano plaha tica,
 Kad joj smårtonosna
 Zaprěti strělica.

26.

Netàrči, netàrči
Vék s plahnostju bëžnom!
Udarit ćeš nogom
O kamenje nježnom!

Netàrči, netàrči,
Tàrn leži na stazi!
Netàrči, netàrči,
Stazom zmija plazi.

27.

Aj Ona nesluša,
Koraci ju hitri
Nose izpred mene
Kano ružu vitri.

Ona ode — a ja
Slëdim svedj Nje lice
Kano sunce obraz
Mile od danice.

28.

Bi li Njoj prosuo
Zlatjane jabuke
Za da tärčue za njim
Prigne bële ruke.

Nu odkud mi zlato?
U mene ga nije...
Särce moje za Njom —
Samo za Njom bije.

29.

Čim me iz dubljine
Pärsih tuga zove,
Tim u njih se stvore
Djulabie ove.

Te jih prospem, kuda
Tärçi bez pokoja,
Nebi l' se prignula
Atalanta moja.

30.

Eno Nje opeta!
Stoji pokraj vira;
Cvjetna lica krops
Te kosom utira:

Pa unj motri bireć
Sobom nadčinjena
Kano iznad vode
Divna željižena.

31.

Nemila Ljubice,
Ti moj nepokoju!
Kupi me u sárce,
U dušicu Tvoju!

Jerbo grěh je gděno
Brat bolestan čeka,
Te neće da sestra
Prinese mu lěka.

32.

Sestra si mi sestra,
Seko ma nemila!
Jedna slavna mati
Nas je zadojila;

Jedan vĉni otac
Nas je odgojio,
Istim svetim slovom
Usta nakitio.

33.

Kako dŭga sdruŭa
Sve nebeske boje,
Tak u Tvojem tĕlu
Sve lĕpote stoje.

Al ŝto sve su boje,
Kad sunaŝca nije,
To su sve lĕpote,
Gdĕ ljubav negrije.

34.

Ljubi mene ljubi,
Ljubice ma mila,
Dok nas obastiru
Od mladosti krila.

Sudba bez pokoja
Měnja bāzru nogu:
Što sutra donese...
Izreći nemogu.

35.

Jakov dodje žedan
K studencu vodice,
Gdě njega napoji
Děva iz vedrice.

O i ja kraj vode
Čekajući žednim,
Nebi l' napojila
Ti me ustam mednim.

36.

Moje lice blédne,
 Te vehne bez sanká,
 Sárce s nepokojá
 Gori bez prestánka.

O mili uzročé
 Drazih nepokojáh!
 Budi moja budi —
 Budi uvěk moja!

37.

Tvoju ljubav stečí,
 Činit se nje robom —
 Oddělih se s koli
 Pěsanskim za Tobom.

Al kud ja u Srědu,
 Tuda Ti Utorak,
 Tim svedj izpred mene
 Ljubav bi za korak.

38.

Kako tice ticeu,
Ribe ribu slide,
Tako svaka želja
U slěd jednoj ide.

A ova je želja,
Děvo zoroлика,
Tebi ko rob služiti
Služit u vik vika'.

39.

Aj divni majstore,
Dobro znaš udarat,
Sada sårce dizat,
Sada sårce parat.

Aj divni majstore,
Jače udri jače,
Nek i od Ljubice
Sårce se razplače.

40.

« Izvolite uzet
Jagod, gospodine,
Ili sladoleda
Ili hladetine. »

Oh, nije sad meni,
Do ovih zasladah,
Već do Tvojih ustih,
Děvo lěpa, mlada.

41.

Bog za sakupljenje
Manu s neba pusti,
A za cělivanje
Stvori Tvoje usti.

Ali jao! tko će
Ljubit te ustnice,
Gdě s očiuh prěte
Strělah hiljadice.

42.

Ti mi prepovêdaš,
Tebe da neslavim;
Tvoje dike, hari
Iz misli da stavim.

Slušam, al prepovêd
Nij povoljna Bogu:
Iz glave Te stavim,
Iz sârca nemogu.

43.

Jak na njedrim majci
Dêtašce se vrêži,
Tako svaka k Tebi
Moja pêsan teži.

Aj prigârli i Ti
S ljubavi jili rado
Kano majka drago
Od sârdašca čado.

44.

Bog je Tebe stvorio,
Ljubice milena,
S tēlom od lēpote,
S sārцем od kamena.

To je, zašto plačem
S glavom na kolēnu —
Plačem tužim tugu
Věk neizrečenu.

45.

Da bi mi u sārce
Pogledati htila,
Razplakale bi se
Oči ti od mila;

Da bi slušat htila
Dušu razcviljenu,
Puknulo bi tebi
Sārce prem kameno.

46.

Na moj jad je stvoren
 Pogled viloviti —
 Za sárce zanosit,
 Za sárce traviti.

Oh u njem mi goji
 Svedj nemile rate,
 S kih na usta metje
 Uzdahe krilate.

47.

Tebe jurve služim
 Tri godine danah —
 Tek za tri cělova
 Od Tvojih ustanah:

Ja jih prosim, ištem
 Od jutra do jutra,
 A Ti m' usti sklapaš,
 Šaptjué: Sutra, sutra!

48.

Skaršit ću verige,
Svilena vezila,
Izmaknut iz uze
Moja speta krila:

Razastart jih srétan,
Slobodan ko tica
Daleko od Tvojih
Krasnih čarnih lica'.

49.

Izmaknem se srětno,
Te s licem veselim —
Scěneć se slobodnim —
Od Nje se dielim:

Ja se dělim bez da
Rěću bi već tratio;
Ona smějuć: «S Bogom!
Opet se povratio!»

50.

Odem, — ali skoro
 Särce se dosëti,
 Da što je na licu,
 U njem toga në ti.

Opet se povratjam,
 Gdë je moja Vila,
 U zlatne verige
 Stavljajuëi krila.

51.

Oprosti, oprosti,
 Jedina carice!
 Pa k meni obrati
 Tvoje blago lice:

Karaj, veži, razpni
 Roba skrušenoga,
 Samo ga ne baci
 Od obraza Tvoga.

52.

Majka kune cara,
Što joj sina uzé,
Opet za njeg sutra
Moli roneć suze.

Ja se sàrdili juće
S Tvoje studenosti,
Ali danas vapim:
Oprosti, oprosti!

53.

Misliš krijuć oči
Prami svione kose,
Da već sakrivene
Jada ti nenose.

Nemoj jih krit, nemoj,
Već promisli, mila,
Da iza zasēde
Gàrdnje rani strila.

54.

Tebi se ja molim,
Tanka koprenice,
Ti od moga neba
Krasna stražalice!

Izvedi mi na dvor
Žudjene ko sanak —
Moju rujnu zoru,
Moj bieli danak.

55.

Taj predivni zastor:
Duge trepavice —
Oj digni ga digni,
Krasna ma Ljubice!

Nek li jedan zračac
Pred ma vrata sine,
Sârece da utěši,
Tuga da ga mine.

56.

Što te čarne oči
Sili mene zriti?
Što iz njih pogledom
Čarni nalip piti?

Aj oči, aj oči,
Nalipe medeni!
S tebe pokoj s tebe
S Bogom ode meni.

57.

Mâ sunčana dĕvo,
Ja ću iz njih piti,
Makar meni bilo
Na mĕstu umriti;

Takva bo smärt bude
Sladjana bez muke;
Jer nosila budu
Tvoje bĕle ruke.

58.

Něgdě kažu Vila
Da čuva brodište,
Te desnicu svakog
Od junaka ište.

Grozne nemilosti!
I još veće Tvoje,
Ki od mene uzé
Živo sárce moje.

59.

Za ljubezan išteš
Ti od mene platju:
O neišti više,
Što ti jadan dat ću?

Tva su — sárce, misli;
Što mi vārhu toga
Već je založeno
Od vėka u Boga.

60.

Věk na ruži rose
 Sjajnie nij bilo
 Kada sunce běli
 Danak otvorilo ;

Kao što tri suze,
 Koje ko zvězdice
 Padoše s očiuh
 Njoj na krasno lice.

61.

Blago vama, blago
 Vi tri suze mile,
 Ke ste mi od ljube
 Dušu predobile!

Nebeski vas angjó
 S neba je prinio
 Te studeno sárce
 Milož raztalio.

62.

Da je meni Višnji
Na milosti sada,
Te mene pretvori
U slavića mlada.

U garm bi se skrio
Te vas bez prestanka —
Pěvao od mraka
Do biela danka.

63.

Aj večerni hladak
Vas razpirio je,
Te odnio rajske
Blěsk u perivoje;

Za da stolujete
U nebeskom moru —
Sjajne tri carice
U Petrovu dvoru.

64.

Svedj od onud sjale,
 Modre, mile, blage,
 Kud Slovenski slēde
 Vērenici drage;

Da materi Slavi
 Nebude s prēvarah
 Od ljubljene dēce
 Nikad Leandarah.

65.

Buduē momēe mlado,
 Za sārce pokojit,
 Stadoh ja nebeske
 Očim zvēzde brojit.

A sad jih upirem
 U oči Miline,
 Od kojih bol svaka
 Ko sanak razmine.

66.

Željno izčekivlje
Plavac plavi vitra,
Za da mu ponese
Morem krila hitra:

Mnogo valja jedrit,
Bura ga pripada;
Ipak on nenajde
Željnog eldorada.

67.

Od kako Nju smotrih
Za nač mēsta zlatna,
Svoja ja na vėtār
Neprostirem platna:

Te ja slavim Boga,
Nje bo pogled mio
Eldorado mi je
U sārceu razkrio.

68.

Da li si vidio
 Kako lastavica —
 Letje nad jezerom
 Svedj prozračna lica?

Tako da se nezna,
 Jest li ga ljubila,
 Jest li tek dirnula
 Krajem svojih krila'?

69.

Takov bi Nje čelov
 Dar pune dušice,
 Da jednako blažen
 Pitam si ustnice.

Bi li to taknenje
 Njezinih ustana'?
 Ili od njih sapa,
 Il od neba mana?

70.

Vidiš, дево, letjet
 Od munje strèlicu,
 Kako zlato razli
 Po nebeskom licu:

Tako s' razasjala
 Tamna duša moja,
 Kad se š njom složila
 U ljubavi — Tvoja.

71.

Ljubiš li me, mila,
 Moja kruno, slavo?—
 «Ljubiš li ti mene,
 Povedj, mili, pravo?» —

Ljubim li ja Tebe!
 Nek Ti povi Vila:
 Što j' već po Ilirji
 Davno razglasila.

72.

Znadeš li još vrěme,
Kad pěvaše meni:
«Sadila sem, ljubi,
Bosiljak zeleni!»?

Tada si Ti tada
Zasadila, dīvo!
Cvět ljubezni moje
U sārdašce živo.

73.

Lěpo poje Slavka,
Lěpo slavuj tica,
Nu sve nadilazi
Glas dviuh pěsmica'!

Pārva mi je: «*Ja Te
Ljubim bez pokoja!*»
Druga pak je pěsan:
«*Ja sam uvěk Tvoja.*»»

74.

Kuda sam zabaso?
To nij staza domu!..
Gdë sam? nij moj konak
U dvoru ovomu!..

Daleč si promašio...
Oh od Nje idući
Věk sam pijanica,
Koj ne najde kući.

75.

Aj kârěma je kârěma,
Kâ meni omili,
Za me svedjer žedna
Tvoj, dušo, dvor bili.

Tamo bo priničem,
Dok se neopojim
Mârklim travnim vinom —
Čarnim očim Tvojim.

76.

Čime metuljica
Svêtlom zatravljena
Š njim se složit žudi,
Njim umre blažena.

Al gle čudo ognja
Tvojih od očuh!
Ke me večma jače,
Čim me večma biju.

77.

Zašto kretješ, duše,
Opet i opeta
Onuda, gdě leži
Moja slobod speta —

Kretješ kano k městu
Kárštjanine pravi,
Gdě se sveta děva,
Božja mati slavi.

78.

Nebi li, moj duše,
Slědě čuda prava,
Onuda krenuo,
Kud se stire Slava.

Gdě se izpod njeje
Zlatnih krilah novi,
Javorom věnčani,
Rode viekovi.

79.

Nebi li slědio
Put na krilah tankih,
Gdě větrič žuberi
Još o Delianki.

Gdě sa stěn govori
Tisuc sědih lětah,
Razkāršene leže
Krone dviuh světah.

80.

Nebi li slědio
 Zibku vedrih vika',
 Kud te někoč vukla
 Ljubav, strast tolika :

Slědio na obale
 Kéercu Alkinoja,
 I viteze hrabre,
 Gdě vladaše Troja.

81.

Kolikrat onamo
 Ti si me prestavio,
 Gdě gatahu sfinge,
 Gdě je Memnon slavio.

Gdě u čudna pisma
 Mumje su povite —
 Duhu čovčějemu
 Nikoč neodkrite.

82.

Ajd onamo, da se
 Sârce uzpokoji,
 Gdê vèk povêtarce
 Amberom se poji;

Gdê u svetih poju
 Rajske tice gaje',
 Gdê šareni lepir
 Ružom se opaje.

83.

O! moj duh je samo
 U ljubav zapàrti,
 Drugo izpred očí
 Sve se kolom vàrti.

Tamo krilma strepée
 Gdê je ma ljubezna,
 Kano ki sokolić
 S gnjêzda nesmi, nezna.

84.

Ja sam u verigah
 U Nje naručajih,
 Ki nipošto sàrce
 Skàrsiti neda jih.

U njih si uživam
 Hipe pune cvětja,
 Kojih nebi dao
 Za slavna stolètja.

85.

Ljubica mi stvara
 Vårtlje vilovinke,
 Uči ko sa sàrcem
 Sàrce se spominje:

Ona je Areta,
 Navsika milena,
 Ona Penelopa,
 Ona mi Jelena.

86.

U Njeje lěposti
Čuda ti su moja,
Koja ja razkladam,
Pazim bez pokoja.

Njezin posměh, to su
Pisma začarena,
Ki još nebiahu
Nikim tumačena.

87.

Sa svojim očima
To mi sunce Ona,
S koga ja zamněvam,
Kano stup Memnona.

Ona mah od mene
Stvori sliku mumje
Ili sfingu, koje
Nitko nerazumě.

88.

Njezin uzor svet mi
 Gaj je, gdje dušica
 Pjevajući gine,
 Kano rajska tica;

Njeje lica su mi
 Rajski perivoji,
 Gđeno vèk ko metulj
 Moj pogled se poji.

89.

Sad mi čelo ravni,
 Sad mi vlasi redi,
 Sad mi lice gladi,
 Sad u oči gledi;

Sad mi ljubi oči,
 Sad ljubi ustnice:
 «Ti si uvèk angjò,
 Sladka ma-dušice!»

90.

Sada na směh složi,
Sad na sbiljnost usti,
Sada čelo sgårbi,
Sad obårve spusti;

Iz očiuh strělja
Munja — oganj živi:
«Ipak Ti si angjó —
Angjó ljubeznivi!»

91.

Sad ručicu diže,
Njome meni priti;
Na čelo se skupi
Oblak plahoviti;

Iz očiuh pada
Bireć gråd ledeni:
«Ipak Ti si angjó—
Angjó moj ljuveni!»

92.

Većma skrivi ustne,
Nos i obarvice,
Razmàrsi si prame,
Sgàrdi čelo lice;

Te se sklope usti,
Sklope čarne oči:
»Ipak vèk nespava
Sunce u iztoči!«

93.

Zastor od očiju
I od ustih pade,
A na nje razbludno
Posmèh se ukrade;

Čelo se razvedri,
Pogled se razjasni:
«O Ti si mi uvek
Moj—moj angjò krasni!»

94.

Il se Ti smējala,
Il lice gārdila,
Svedjer si mi lēpa,
Svedjer si mi mila.

O Ti sve uzmožēs,
Tek ne jedno, to je:
«Da Tebe neljubi
Vazda sārce moje.»

95.

Sārce moje prēda,
Kad pomislim sanak,
Ki kroz njega vidjeh
Nočni Tvoj sastanak.

Sad znam s česar lice
Sjajno prekoredno,
S česar Tvoje oko
Rajsko, nenagledno.

96.

Sanjah, te sanjući
 Uz uzglavlje Tvoje
 Vidjeh s neba sniti
 Od angjelah dvoje:

Jedan umivaše
 Djulsom Te nebeskom,
 Drugi napajaše
 Oči — sunca blěskom.

97.

O pàrvom sastanku —
 Moma — mnjah — da jesi,
 A sada spoznavam
 Angjela s nebesi' —

Angjela koga Bog
 Na taj svět preměsti,
 Nek mu kip lěposti
 Nepane iz svěsti.

98.

Slušaj moj angjele,
Mili nada svime!
Čime ovdě traješ,
Molim, ah ljubi me!

A kad Bog povrati
Nebu duha plame:
Ljubice, Ljubice,
Ondě moli za me!

99.

Raj je otvoreni,
Angjó pri vratama,
Žarkim mačem mašué
Već govori nama:

Pitoma gárlice,
Sokole od luga!
Trěba da oprosti
Jedno se od druga!

100.

Nočca mårklím ruhom
Zemlju veé zastíre,
Zvézda se za svézdom
Na nebo nabíre.

Oj gårlice krotka,
Tako t' krílah Tvoji',
Valja se razstanut...
Čun pripravljén stoji.

101.

S Bogom mi ostala!
S Bogom, moja mila!
Najsjaínia zvézda
Nad Tobom bljudíla!

Kano trepavica
Brani oko truna,
Braníla Te jáda
Srěća blagopuna!

102.

Bila duša Tvoja
Svedjer, moja ljubi,
Krotka i vesela
Ko běli golubi.

Ob dan sprovadjali
Angjeli ju mili,
Ob noć njegovali
Sanci modrokrili.

103.

Bio u ognju juga,
Il ledu sěvera,
Věk uza me bit će
Tvoj kip, — ljubav, věra.

A kudgodjer tankom
Ti krenula nogom,
Ah svedjer molila
Za me! — s Bogom! s Bogom!

104.

Odtisnuše hitro
 Od kraja ladjari,
 Svako huči, pěva,
 Niti do šta mari:

A ja tužim, plačem
 S udesa siona,
 Kao da već moram
 Prěko Acherona.

105.

S Bogom gore, s Bogom
 Livade, dubrave,
 Pune Vesne darov,
 Pune Vilah slave!

Aj sve su Božice
 Tù mi mile bile,
 Tek od jedne sinko
 U me baca strile.

106.

Sladka je tva čaša,
Leljo kralju kralja'!
Ali skupo, gorko
Platiti ju valja.

Ta lěp je tvoj věnac
Od ružah spleteni,
Al je pod ružami
Mnogi tårn skriveni.

DJULABIE

II.

(God. 1837.)

**Iz knjižnice
Nikole Melinčevića.**

DJULIANE

II.

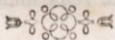
(1881-1882)

Nikolaus Nikolaevich
in Russian

*Płynie woda płynie,
Po kamikach huczy, —
Kto nie umie wzdychać
Miłość go nauczy.*

Krakowiak.

1.

Onkraj Ilirie
Grad stoi na stěni,
A u gradu tuži
Junak zatravljeni —

Tuži, prisluskuje
Sa visoke stěne,
Nebi li on čuo
Glasa iz daljine.

2.

Momci amajlije
U njedarcim nose —
List ljuveno pisan,
Pram svione kose. —

Nu men' nima stvari
Od Nje ni jedine —
Tihi za razgovor,
Da me želja mine.

3.

O! toj želji sàrce
Jedva da odoli,
Za Njome za Njome
Gine, čezne toli,

Da za pogled jedan
Oka Njezinoga
Sva bi sunca dao
Od života svoga.

4.

Ja sam ti prognanac
 Lišen domovine;
 Ja tica proljećem,
 Ki pjevajuć gine;

Ja metulj u cvětju;
 Ja šiba na vodi;
 Duša, ka sad živět,
 Sad će da izhodi.

5.

*Od mahnita mudro,
 Od mudra mahnito —
 Stvori prava ljubav,
 To mi je očito.*

Što od mene stvori,
 Dokučit nemogu:
 To Njoj samo znato
 I višnjemu Bogu.

6.

«Neljubim Ljubice,
Neljubim neljubim!»
Tako sàrce ljuljam,
Da mu mir prisnubim.

Nu kad se dosëtim,
Opet svëst uvidi,
Da ko rëka móre
Svedj Nju sàrce slidi.

7.

Posadilh za topla
Sunčana prolëtja —
Ljubicu i druga
Razlika cvietja.

Al uzniknuo si
Samo ti, nevehne,
Zašto u daljini
Vëk mi sàrce vehne.

8.

Vedro bjaše vrěme
 Ljubljenja nevina,
 Vedro nu jao kratko
 Ko ura jedina.

Ah bärzo odpärši
 Kano strěl s tetive,
 Ki od njega věk mi
 Uzpomena žive.

9.

Sad mi pada pogled,
 Sad na um Nje lica,
 Sad ki sastavila
 Najprě nas ulica;

Sad Nje pėsan mila,
 Sad Nje cělov sladki,
 I vas raj na zemlji,
 I cětav věk kratki.

10.

Aj oči, aj oči,
Vi sunca mog svita,
Za koja sârdašce
Bez pokoja pita:

Vi ste milom vatrom
Njega nadigrate,
Da ništa nehaje
Nego vaše hvale.

11.

Plije voda plije,
Po kamenju buči, —
Tko uzdisat nezna,
Ljubav ga nauči.

O ljubavi! ti si
Mene naučila,
U čem je kaljena
Tvoja tvârda strila.

12.

«Dobar danak, prijо! «

Nerazumi toga.

«Božja pomoć, pobro!»

Nezna ni za Boga.

O sada znam zašto

Tuži Slava mati:

Gradi su nevěrni,

Sini renegati.

13.

Oj grade, oj grade!

Spasi ime tvoje,

Te meni povrati

Sinke majke moje.

Běž njih bo se činiš

Liepa mi glava,

Ki u njoj nestoji

Njedna misó zdrava.

14.

Božanstveno, sveto
 Slovo od dēdovah!
 Kuda si nam kuda
 Iz Slave gradovah?

Kud se godjer krenem,
 Puno j' tvojih traga',
 Al nigdēr nij' čuti
 Tebe mila blaga.

15.

U grobu nam spavaš —
 U grobu sadara,
 Na kojega slēpost
 S pogårdam udara;

Nu kolo srēće se
 Varti bez pokoja:
 Sinut će sunašce
 I pred vrata tvoja.

16.

O davni stupovi
Věkovim bijeni,
Vi kletim rukama
Uresa lišeni!

Skoro kano Memnon
Vi ćete zamněti,
Od Slave bo sunce
Opet nam zasvěti.

17.

Gdě si moja dušo,
Bogom posestrena,
Mila kano pėsan
Davnih od vrěmena'?

Čuj ja sam bez Tebe
Tvoga oka mila —
Kano sivi sokó
Bez desnoga krila.

18.

Bělim rukam oči
Pokrij mi, milena,
Da nezrěm prikora
Tvårdih od vrěmena'.

Rěčju svojom milom
Razgovori druga,
Da nečuje kletvah,
Uzdisajah, ruga'.

19.

Glè kolut sunašca,
Na zapada gdi je:
Jedna pola světi,
Drugú gora krije.

To ti je prilika
Moga sárca — živa,
Koje polak slastju,
Polak tugom pliva.

20.

Kad mišljenje moje
Sveta je već trudno,
Tvoju vadim sliku,
Smatram ju razbludno.

Namišljivost tad njoj
Dušicu nadahne,
Jedva da se nakon
Opet š njom razstane.

21.

Makar što gledao,
Mislio štogodi,
Nje krasotu mislim,
Vidim ondi ôdi.

Pa me ovo sili
Sudit bez uklona:
Od svega svieta
Duša da je — Ona.

22.

Vi karanfil ustne,
Lěpe čudokrasne!
I zubi, od kojih
Isti biser gasne!

Vi ste sàrca jadi,
Vi sàrca utiha,
S kojih tuži, čezne,
Ko stravljena Psycha.

23.

Ona rěčca ljubka
Kano glas tambure;
Pogled koi rodi
Sàrcu mile bure!

O gdě su ti hãri?
Gdě je čar tih dika'?
Daleko razstavljen
Od udesa prika.

24.

Kaži Ti, gârlice,
 Kâ uz svoga mila
 Prama toplom jugu
 Nosiš vita krila —

Kaži Njoj: I on bi
 Došó s nama k Tebi,
 Da mu toli ljuta
 Srěća bila nebi.

25.

Mirišúć najlěpšim
 Cvětjem zavičaja,
 Dělite s', vetrići,
 Put onoga raja!

Te svaki na čelo,
 Lica Njoj se spusti,
 Kažúć: Dolazimo —
 Od njegovih ustih!

26.

Aj neslušaju me:
Igrajuć bez brige
Nose cvětje — listje
Od Vesnine kajige;

Těraju metulje
I drobne tičice,
Te čeluju ružam
Zorokrasno lice.

27.

Pěvam moju srěću
Čarnookim děvam;
Ali neslušaju,
Što od sārca pěvam;

Sestrimim se vidě
Slovenske obraze;
Al — diveć se rěčim
Stranim — otilaze.

28.

Ja se tužim čreti,
Al nima slavuja;
Otrovna po travi
Samo puzi guja.

Tužim lugu; ali
Svaka šuti tica,
Te mi odgovara
Samo kukavica.

29.

Aj ti kukavice,
Pčvko puna vaja!
Ti jedina Vilo
Od padnutog raja!

Puno mojoj majci
Slična j' tvoja sgođa,
Ka u čarno savi
S svoga se poroda.

30.

Eno ti je gora —
Gora prem nesritna
Ka si obarvama
Vlada polja kitna!

Tamo su djavoli
Tudjinca uznili,
Kažue kud se stire
Slovenski raj mili.

31.

Eto ti pred kralja
Pakla nica pane,
Te ko Boga njega
Štovat, molit stane.

Pa se raztarkaše
Kano gladna pseta
Njegve čete, mēsta
Za poharat sveta.

32.

S oružjem uz vojne
 Leže žene märtve;
 Vrazi pale grade,
 Paklu drage žärtve.

Slušaj jao! slušaj
 Ko zveču veruge,
 U kê děcu kuju,
 Spremljenu od Ruge.

33.

Pod tvårdim se dubom
 Sruši cvětna lipa;
 Zemlju bije tudjeg
 Kopito paripa.

Ej zlatna slobodo,
 I vedra pravice!
 Zašto vi od Slave
 Odvratjate lice?

34.

Plaču ti prem tvàrda
Stražo Ilirie!
Vidio si suze
Brojio uzdihe,

Od raja praštahu
Kad se деца Slave,
Siljeni bez grěha
Njega da ostave.

35.

Ja se molih Ladi,
Al usluhnu Vila,
Te se s razcviljenim
Sàrcem posestrila.

O mà Vilo prosim:
Ajde mi otale,
Za da jao! nenosim
Dvaput sàrca žale.

36.

Čitav dan Slovenka
 Pěsme mi je pěla,
 Lěpe, mile, ljubke
 Bi reć od angjela.

Ali sada s jedne
 Svaki glas se gubi —
 S jedne rajske pěsni:
Sadila sem ljubi....

37.

Drobna žutovoljka
 Žuberi u lugu;
 Ždrali složnim redom
 Idu prama jugu.

Pram jugu pram jugu
 Iznad triuh rika'
 Uvěk mene zove
 Děva krasnolika.

38.

Děvo krasnolika!
 Ti Ljubice moja!
 Zašto mene zoveš,
 Mamiš bez pokoja?

Bog je odsudio,
 Te medju nas jadne
 Tri metnuo gore,
 I tri rěke hladne.

39.

Zašto valja tužan
 Da ja ovkraj stojim,
 Te vlastitom kàrvlju
 Svoje jade gojim.

Jerbo nisam tica,
 Da bi preletio,
 Niti riba, da bi
 Preplivati smio.

40.

Cvate li kod Tebe,
 Povedj meni draga!
 Dragoljub, ljubice,
 Vratitelj blaža?

U mom perivoju
 Sve već Vesna mila
 Čudotvornim' prsti
 Cvětje razpupila.

41.

Aj po perivoju
 Drago je gledati,
 Kako trator lista,
 Kako ruža cvati;

Kako po jablanih
 Pomne čele zuče,
 Starje mladu čeljad
 Vosak kupit uče.

42.

O Ljubice moja!
Gdē si mi Ti, gdē si?
Ajde, draga, gledat
Što moj vārtalj resi!

Gle pitome ruže
Rumene ko zore, —
Ah nima Nje nima...
Aj tri rēke, gore!

43.

Prepelica poje
Uz mila u žiti —
Moja mila kuda,
Oj kuda si mi Ti?

Ja Te tražim, ištem,
Pitam; a Tebe nij': —
Pridi, mila, pridi,
Pridi, dušo, k meni!

44.

Pozdravljen mi bio,
Ti zeleni gaju!
Gdē slobodne danke
Krotke Vile traju:

Zatravljen, razcviljen
Padam teb' u krila,
Nebi l' tva mi usta
Rane ohladila.

45.

Cvĕtokitna lipo!
Koje u svoj sardi
Perun žarkom rukom
Nikad nepogardi.

Oj dovolj' u hladu
Da se tvom zakloni —
Putnik, koga Perun
Vazda strĕlom goni.

46.

Ti mladjahna brězo,
 Děvo punokosa!
 Sjajnim te uresom
 Kiti rana rosa.

Primi vruće jade,
 Děcu moga sārca,
 Te u zibci ljuljaj
 Hladna povětarca.

47.

Aj vi tankostruci,
 Visoci topoli,
 Po šaptjućem lištju
 Slika sārčene boli.

Aj tresite jače
 Vaše plahe vlase,
 Za da sārce moje
 Zaboravi na se.

48.

Vi od gaja Vile,
Bogom prosestrime!
Krotke drobne tice,
Složne nada svime!

Zdrave i slobodne
Svedj od lovca bile,
Te tu zašlu sestru
U kolo primile.

49.

Pěvčc zatravljeni,
Zlatokljuni kóse!
Ki se tvoje pėsni
Tihim lugom nose,

Znam za jednu ljubú,
Ki lěpša od tvoje,
Za kome uzdiše
Noć dan sàrce moje.

50.

Ti od hladne črete
 Pustinjače slavni!
 O slaviću mili,
 Vesne sinko slavni!

Tekar jedan glas ti
 Trēba do tvih žica',
 Za u raj uznest se:
 Krasan glas *Ljubica*.

51.

Ajde sa mnom, sàrce,
 Gor u Jeruzalim,
 Da kip zavičaja
 Pred Tobom razgalim.

Kip od zavičaja —
 Zavičaja kitna:
 Dole, vode, bārda,
 Polja plodna žitna.

52.

Gledaj izpred sebe!
 Gle dole cvatuće,
 Po njih raztrešene
 Lěpe běle kuće.

Čini se, da Bog jih
 Na svět je postavio,
 Nek na raj sgubljeni
 Nebi zaboravio.

53.

Jesi l' ikad ginuo
 Po žudjenom kraju,
 Gdě ljubezan, sloga,
 I pokoj vladaju?

Stresi ovdě prašak
 S umorenih noguh,
 Te se prostri nica
 Pojuć: Slava Bogu!

54.

Slušaj, sárce, slušaj!
 Sladjana imena,
 Ka slovenskim jakim
 Kàrstom su kàrštena.

Sladjana imena
 Jak pēsni slavulja —
 Od krajine lēpe
 Jak krila metulja.

55.

O vi Godomirci!
 Radoslavci ravni!
 Vi ste glasno groblje
 Od vèkovah slavni'.

U tom groblju stare
 Počivaju glave,
 Věnci ověněčane
 Pozabljene slave.

56.

Tamo gnězdo gradi
 Oró vatrokárvi,
 Nehajué što viču
 Kraljići i càrvi.

Märzeć sve plotove,
 Bistrim okom smíra —
 Pram sunašcu dižuć
 Krila sva bez míra.

57.

Leti nebom leti,
 Orle domišljati!
 Skupiv rajskih zrakah
 S neba se povrati.

Te nad zavičajem
 Spusti vita krila,
 Nek se tvom slobodi
 Pěsmom bratja mila.

58.

Čuješ li ti pēsni?
To nij pēnje ševah,
Ni gārlic, slavujah,
Neg Slovenskih dēvah.

Dēvah, kojih lica
Kano ruža sjaju —
Cvētom, kojim cvala
Pred grēhom u raju.

59.

Tko nij slušō kako
Slovenka ti sbori,
Nezna kakvom angjō
Utiehom dvori.

Tko nij ljubio od nje
Rumenih ustana',
Nezna što je šećer,
Što od neba mana.

60.

Tko nij slušo od nje
 Pěsamah ljubezni',
 Nij ljubavi ćutio
 Razblude, boljezni.

Tko nje nije slušo
 Pěvat — Svet! Svet! Sveta!
 Nezna koja razkoš
 Čeka onkraj světa.

61.

Oj Slovenke mile!
 Vi morske děklice!
 Od kolěvke moje
 Krotke gárličice!

Oj Slovenke Bogom
 Posestrime mile!
 Bile vĕk zelenim
 Našim gajem Vile!

62.

Věk Vam duša čista
I nedužna bila!
Tudja zmija sārca
Vam neotrovila!

Čuvao Vas angjó
Věre, nedužnosti,
Věk Vas nadkrivajuć
Štitom narodnosti.

63.

Mile Godomirke!
Mile Radoslavke!
Ljubezne, ljubezne
Vi ste běloglavke.

Ma hman ste mi krasne
Ko Vile od gorah;
Jer u sārceu mome
Nestade prostora.

64.

Dalje i dalje se
Težu bārda sama —
Kano lēpa modra
Svilenā marahma,

Ki se povētarcem
Dugo igra, titra,
Te na zemlju pane,
Puštena od vītra.

65.

Kod triuh turanjah
Stoji mlada mati,
A už nju šarenu
Vidim zibku stati.

U njoj pojuč čedo
Čarnooko šika,
S koga bit će slava,
Bit njoj vječna dika.

66.

Širi krila širi,
Moj sokole bistri,
Prama Labi, Visli,
Dunaju i Nistri!

Žuri se ko čela
Zučec oko trave,
Kitne pletuč věnce
Za hrame od Slave.

67.

Žitom ogradjena
S desne Tiva stoji, *varij*
Množ ki vitezovah
Hrabrenih zadoji, —

Koji kano trěsci
Konjim na visokim
Čete raze, parše
Svedj mačem širokim.

68.

Kod Mure razbiše
Sârca hrabrenoga —
Vraga, odpadnika
Slave, vëre, Boga.

Vraga, odpadnika,
Koi njima ište
Oskvârnut postelje
I sveto ognjište.

69.

Kod Huma vukoše
Vruća kola slavi,
S česar ona na nje
Zvezde sve postavi;

A oni jih svojim
Vodjam prikopčāše,
Tekar čest od ranah
Za se zadâržāše.

70.

Oj neharni svēte !
 Robe zamamljeni!
 Trikrati slavenskom
 Kārvlju odkupljeni!

Od Boga mi našo,
 Što ti ruke klete
 Dižeš za pogārdit
 Obraz Slave svete.

71.

Uz Tive se stire
 Tesalia ravna —
 Hrabrih od konjicah
 Majka plodna, slavna, —

Ki po modrom zraku
 Pašuc glave nose,
 Te na tārēni mejdan
 Hitri vētar prose.

72.

Više gle zeleno
 Glavu diže bardo,
 Tamo kan vladaše
 Svê kolêno tvârdo.

Odonud po svêtu
 Zapovêsti razsu,
 Kê jak kletve pakla
 Svêtu su na glas.

73.

Jao! taljige škriplju;
 U nje uhvatjene
 Kano guje cvile
 Duljebinke žene.

To vozi Obarin
 Gospar se uzmožni, —
 Tvârdi, prêki, divji,
 Kleti, neznabožni.

74.

Izza njega pako
 Žedno ljudske kàrvi
 Pleme od Harpijah
 Pritisnu, privàrvi.

Jak otrovne strěle
 Po svētu razpàrši,
 Da narodah čete
 Razkoli, razkàrši.

75.

Eto grozna vaja!
 Drugo jato sàrdi',
 Kih na prokušanje
 Posla udes tvàrdi.

Al se slavno izni
 Slava iz te vatre:
 Od nje sàrca porod
 Sa svime jih satre.

76.

Što se žari s dalka?
 Ni to zrak sunašca?
 Ni još ta žarptica
 Digla se s gnědašca.

Turci to su Turci,
 Ki sa sardjbom kletom
 Digli se kò pakó
 Nad nesložnim světom.

77.

Kud vārve, izza njih
 Otvara se groblje;
 A izprěd njih cvileć
 Tumara ti roblje.

Saharani stoje
 Gradovi i polja,
 A nad njimi mućeć
 Carstvuje nevolja.

78.

Eto! za lisicu
Hitru odtěratí,
Blago, krotko janje
S vukom se pobratí.

Polja ocvatiše
Opet kitním žítom,
Netlačěna više
Poganskim kopitom.

79.

Ali kàrsti vuka,
A vuk ti u goru;
Te on opet doć će
Někoč tvomu toru.

Kumi ga i brati,
A on u oběsti —
Iskárno sàrdašce
Hoće ti izjesti.

80.

Čuj jauk staracah,
Plač od ženah, dice!
Jesu li stanuli
Obri iz grobnice?

Těra l' Mogol čeljad
Kandjom si u bitku?
Vadi l' opet Turčin
Demeskinju britku?

81.

O! gora Obarah
Turák i Mogola'
Diže běsnué vragov
Četa se ohola.

Da! bratjo, pitomac
Tudjega prikora
Zmaj šestoglav opet
Čeljusti otvora.

82.

O ma jadna mati!
 Eto zmije klete,
 Koju ogrējale
 Tvoje pàrsi svete.

Ti s' ko bušac pile
 Kàrvlju ju dojila;
 A sad od nedraga
 Ajde do nemila.

83.

Čujte trublju slave!
 Na vrance, na vrance!
 Da skàršimo klete
 Naših rukuh lance;

Da stlačimo u prah
 Vragov jate prike,
 Podignemo Slavi
 Věčne žàrtvenike.

84.

Aj već utaži se,
Brižno ti sàrdašce!
Jošte ni ugaslo
Na nebu sunašce. —

Sginut će taj šereg
Jak kip grozna sank —
Blagog od svanutja
Vedra běla danka.

85.

Golube, golube,
Ljubezniva tice!
Kako je bez tvoje
Tebi golubice? —

«Nemoj, pobro, pitat
Kako j' sàrcu momu?
Lahko možeš čitat
To isto u tvomu.»

86.

Kud goder hodio
Putem ili stazom,
Svudjer se sastanem
Sa Tvojim obrazom.

Oh on svedjer stoji
Mojim u mislima,
Ko žudjeno zdravlje
Onom ki ga nima.

87.

Bio ja gledao
Veče kroz prozore,
Il u zelen prodor
Il na daljne gore:

Slušajuć uz drage
Pět slavulja mila,
« Oh i mi sma — vapim —
« Nekoč srětna bila. »

88.

Kad se setjem dolom
Gdê potok romoni,
S cvêtjem lipe igra
Južić umioni.

Moram da priznadem
Gorko uzdisajué:
«I mi se šalismo
Nêkoč cêlivajué.»

89.

Kad na krovu vidim
Golubove bile,
Kô se krilma gârle,
Ljube oči mile.

Čini mi se kano
Iz sârca da glasi:
«Tako i ti ljubi;
Al su prošli časi.»

90.

U vartlju ko dēva
Ruža razpupila —
Stidna stoji danka
Ljubljena od bila: —

Oj ružo, oj ružo,
Ti rajski ureše!
Ti cvatiš, a moju
Možda grob več pleše.

91.

Märklim nebom letju
Gromi, munje ljute; —
Moju dušu pako
Tužne misli mute.

Hočeš li razvedrit
Nebeski svode se?
«Skoro hoću kako
Bura se raztrese.»

92.

Nemoj, južna goro,
Šalit se oda mne,
Ogarnula si se
Plaštem—magle tamne.

Nebo sam proučio,
Te znadem zaisto,
Da je izza magle
Ipak vedro, čisto.

93.

Ljuti jastreb može
Razparšit golube;
Al nemože činit,
Da se već neljube.

Ej zaludo svēt nas
Razstavi, raztuži:
Što bo Višnji složi,
Věk se nerazdruži.

94.

Prigárlih od svéta
Krasu svakoliku,
Za izhitrit pravu
Od Tebe priliku.

Nu zahman to meni;
Jer kad Tebe zriem,
Veće Nje iz stida
Pogledat nesmiem.

95.

Ipak Ti priměnu
Někoč nać ću, mila,
Kad bude me běla
Žena ogárlila:

Onkraj prestavljeni
Tek ću u věk viku —
S angjeli sdruženu
Naći Ti priliku.

96.

Eto djulabie,
 Jabuke cārvene,
 Od njih Ti sagrađih
 Ponude kitjene.

Primi od milosti,
 Dušo, dar u pjesmi —
 Od Onoga, ki Ti
 Pàrstena dat nesmi.

97.

Slušô neslušao
 Garm slavulja gusti,
 U vilinski naćin
 Slaže drobne usti.

Tako i ja slave
 Netražim, necćnim
 Što propěvam danke
 Duhom uzuešenim.

98.

Pàrsi mē, bijene
 Od ljubezne sile,
 Na usti mi metju
 Pěsni tužne, mile,

Samo neka čuje
 Cvil moga sàrdašca —
 Ona, koju ljubim
 Do slědnjeg uzdašca.

99.

Ti ka si za moje
 Razrěšit ustnice
 S raja došla, Lade,
 Kćerco mljezimice.

O slušaj pěvaoca
 Od domaće grane, —
 Koi daleko prognan
 U dubrave strane.

100.

«Tako amaneta
Majke drage toli,
I kârsta pred kojim
I Ti i ja molih;

I dobe s dêtinstvom,
Ki Te razstavila:
*Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, dêvo mila!*»

101.

«Tako càrnih oči',
Tvoje càrne kose,
Tako svih cêlovah,
Sârce ki zanose;

Tako Ti pokoja
U ljubezni krila':
*Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, ljubo mila!*»

102.

«Tako od sastanka
Omamna veselja,
Tako od razstanka
Nepokojnih želja';

Tako Ti ljubezni
Sladcih, goric strila':
Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, dušo mila!»

103.

«Tako višnjeg Boga,
Ki sardašca sdruži,
I lukava svēta,
Koi nam pelin pruži;

Tako sastaništa
Onkraj svēta prēka:
Ja Te ljubim, ljubim, —
Ljubim u včk včka'!»

104.

A sad podjte u svět,
Koj vas je dozivô;
Ja sam suzam kupô,
Sârcem vas sagrivô.

Kaž'te, ako Vaše
Ugodi mu lice:
«Nas je porodila
Lěpost od Ljubice.»

105.

Ajdte, děco, ajdte
Širom běla světa,
Kano drobne čele
Od cvěta do cvěta;

Te gděgod vidíte
Branit Slave dobro,
Svakom nazivajte:
«Božja pomoć, pobro!»

Nu kò se vratjaju
Čele u košnjice,
I vi se vratjajte
Na krilo Ljubice,

*«Lěpo, kažuć, lěpo
U svētu je bilu;
Ali je najlěpše
Na majčinom krilu.*

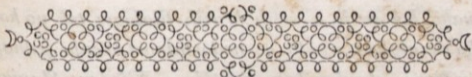

IZJASNJENJA.

U jiných vzdělaných národů n. p. Anglů, Francouzů, byli bý ovšem takovéto výklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našich potomků budou. Ale v našem národu, jak nyní jest, potřebné jsou, ne toliko pro pospolitě ale i pro učenější čtenáře. Při našem zřízení vychovávaný jak domácím tak školským neučíme se ani slawským dějinám a starostinám, ani slawskému básnělovi, ani slawskému zeměpisu, ani slawské mluvnici a řeči, tak že není divu, jestli náš národ sobě samému cele cizý jest, jsou co do národní vzdělanosti jen samému sobě a náhodě zanechán. Proto v našem národu musí býti básník spolu vykladačem, chceli rozumem býti.

KOLLÁR, v předmluvě k Slawy dceři.

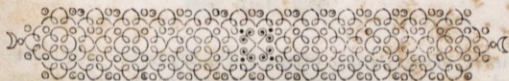

Ja sam ovdě samo one rěči i imena tumačio, za koja sam znao ili mněvao, da našoj domorodnoj mladeži iz rěčnikah poznata nisu. Gledeć tih primetakah dāržao sam se potrebne kratkoće; jerbo da sam tumačenja razvodio, ili se za potrebcinu onih glavah starao, koje se nisu još nikako čitanjem ilirskih knjigah mućile, t. j. da sam čitav rěčnik napisao, narasla bi bila od knjižice knjižurina, a cěna po dvo- i trostručno naskočila, što nebi (mislim) gg. predplatnikom ugodno bilo. Molim dakle slav. gg. štioće, neka izvole, ako im gděkoja nepoznata i netumaćena rěč napārvo dodje, u Vukovom ili Stulievom rěčniku potražiti, gdě će se zaista ili u jednom ili u drugom š njome sastati. U primetcih imade několiko inoslavjanskih navodakah (Citaten) bez da sam ih preveo na naše ilirsko? To je opet izostalo radi štednosti, znadući da se razboritie glave naše mladeži sva slavjanska narěćja uće.

Svaki, koji se je u viših kruzih filologije tek po koliko razgledao, uvidit će nedostatnost učenja jednog pojedinog slavjanskog narječja. Nijedan Slavjan nemože podpunog znanja svojega domaćega prirođenoga steći, nijedan u svom narodnom vārstnik-filosof biti, koji se neuči i bistrim okom nepazi takojer ustroj ostalih narječjah srodnih. Osobito se to ište od mladih pisaocah, za da neposartaju, ili da nepišu danas ovako sutra onako, neznadući razloga za svoje postupanje. Takovi ljudi priliče mladim ptičicam, koje pr̄vi put izlete, te neznadu, bi li na ovu ili na onu granu sēle. — Svārhom molim slavnu gg. štioce, neka sedam do osam pogrēšakah tiska, što ih u knjizi ima, blagovoljno izpričati izvole. Moje oči od velike bolesti oslabljene, nesluže jošte točno, i tako mi je po gdēkoje promaklo proti volji i pomnji mojoj. —

U Zagrebu na dan sv. Petra i Pavla 1840.

St. V.

PRIMETCI.

Razlog.

Str. 3. *Božić strèlonosni...*

Leljo, Božić ljubavi (gàrèki "Ερως, lat. *Amor*) slikuje se u prilici lèpa, vesela mladića s tulcem strèlami napunjenim na plećima i s lùkom u ruci. Ime *Leljo* je već u nas iz pameti izbrisano; i samo kao odglasak (refrain) se jošte nalazi u gděkojoj narodnoj ženskoj pèsni (Gled. Vukove Srbske nar. pèsni, dio I.).

Br. 1. Oj! i dva svata i dva uprosnika — le
Leljo le! itd.

51. Kralju svètli kralju!

Kralju svètli kralju — *Leljo*! itd.

164. Nevehn nevehne le — za goricom — lele
Leljo le! itd.

Str. 3. Što u ruci *gusle* nosiš....

Uz *gusle* se pèvajú samo junačke pèsme, kao uz tamburu samo ljubezne — ženske. Nu sada nitko više negudi izvan slèpacah, al u tamburu udarat

umie skoro svako momče. Po Ugarskoj i Hårvat-skoj pjevaju po sajmih prosjaci uz hegede (nëm. gusle) kojekakve pobožne pësme, ma i ono dosta hårdjavo.

Str. 4. *Pojuc ustmi, koje Vila.....*

Vile su na polak bajoslovne dëvice, koje po gorah pëvanjem danke traju. Vuk o njih ovako govori: «Vile žive po velikim planinama i po kamenjacima okó vodah. Vila je svaka mlada lëpa, u bëlu tanku haljinu obučena, i dugačke niz ledja razpuštene kose. Vile nikom neće zla učiniti, dokle jih tko neuvrëdi (nagazivši na njihovo kolo, večeru ili drugčie kako) a kad jih tko uvrëdi, onda ga različno nakaze: ustrële ga u nogu ili u ruku; u oboje noge ili u oboje ruke, ili u srce te odmah umre.» (*Vukov rëčnik str. 70.*) Na Vile se vëruje po čitavoj Ilirii, samo s tom razlikom, da su u gornjoj izvan medje uz Medjimurje, gdë se takojer *Vile* nazivlju, pod imenom *Morske dëklice* (sravnaj Omerove *Sirene*) poznate, pa se o njih pripovëda ono isto, što o Vilah. Sirote Vile su u praznovërnom srëdovëku, hoćeš nećeš, morale postati vëštice, jerbo su vëšte bile u lëčenju ranah. A najposlë su od naših pëšnikah primile dostojanstvo i dio Muzah, te se i sada pozivaju kao Muze na pomoć. *Vile* nazivlju u Československom *Bielé panie*, a rëč *Wily* znači kod njih duše onih zaručnicah, koje medju zarukami i vëčanjem nmru, te poslë smärti ob noć tãrtajući (bludeći po okolu) tužno pëvaju. Puk pripovëda, da s momci, kojih zagledaju, toli dugo plešu, dok oni märtvi nica nepanu (*Kollár zpiewanky* djl I. str. 412). Sravnaj s rëčju i bitjem *Vila* nëm. *Elfe*.

Str. 5. Ko *fenič* se (znaj) pretvara....

Fenič je bajoslovna ptica, koja se sama, kad već ostari, na oganj stavi, te spārživši opet omladjena iz pepela uzleti.

Str. 5. Baci, brajko, gusle *bîsu*...

Bês odgovara sasvim gārèkomu: δαίμων. Ova rēč se upotrēbljava najviše, kad tko koga hoće da iz šale prokune, te da mu kaže: *Ajde do bēsa!* ili kao što se kod nas kod kuće kaže: *Bês te naj vzemi!*

Str. 7. Od *Olympa* tebi slata....

Olymp je visoka, bezoblačna i bezsněžna, včeno vedra i jasna (Omīr. *Odysseja* knj. VI. 40—46) gora medju Thessaliom (sad. Livadiom) i Mačedonijom, gdě polag mněnja starodavnih Gārakah njihovi Bogovi stojahu, ambroziu blagujuć i nektar pijuć iz golotnih i alemnih čašah.

Str. 9. Uzoritu bireć *Ladu*...

I *Lada* (slav. Božica ljubavi i zarukah) već je kao i sin njezin Leljo kod nas sasvim zaboravljena: tek u ženskih pēsmaih služi rēč *Lada* kao odglasak. Gledaj Vukove srbske nar. pēsme knj. I.

Br. 99. Gjuragj kosi po bārdju — *Lado* le mile!

114. Sunce mi se krajem vije — *Lado* le mile!

120. Gledah momu od malhena — *Lado! Lado!*

Kod Dubrovčanah znači *Lada* lěpu i plemenitu gospoju. Čubranović u svojoj Jegjupci pēva:

Tim Jegjupci davši vîru,

Rec' ovako, komu s' rada

Biti ljubi ali *lada*,

Da t' sam došad reče: Umiru.

Hàrvati (Bezjaci) okó Kupe poju još dan danas
od Duhovah do sv. Ivana kàrst.

Pomoz' Bože našem dvoru —
Hoj *Lado*, lèpi hlad!
Našem dvoru gospodskomu —
Hoj *Lado*, lèpi hlad! itd.

Ovi isti odglasci nalaze se i kod Malorusah.
Gledaj: *Waclaw z Oleska, piesni polskie i ruskie
ludu galicyjskiego* str. 53. Korovodnaja.

«A my proso siejali: Oj Did i *Lado*!»
««A my proso vytopčem: Oj Did i *Lado*!»»
«Da čiem že vam vytopčać: Oj Did i *Lado*!»
««A my konej vypustim: Oj Did i *Lado*!»»
«A my konej perejmem: Oj Did i *Lado*!»
««A čiem že vam perejmać: Oj Did i *Lado*!»»
«A šelkovym navodom: Oj Did i *Lado*!»
««A my konej vykupim: Oj Did i *Lado*!»»
«Da čiem že vam vykupić: Oj Did i *Lado*!»
««A my dadem dievicu: Oj Did i *Lado*!»»

Još u naše vrěme se u Ukraini polag *Bohdana
Zaleskog* znade za stanovitog mužkog Boga: *Lado*.

Od *Lade*, čini se, da je postala skrivljena rěč
Lojda, koja polag Palkovičeva rěčnika (slovačkog)
znači «eine freche unordentlich gekleidete Dirne.»
U Poljskom znači polag Lindevog rěčnika «*Łajda
einen Lumpenkerl*» a «*Łajdaczka ein liederliches
Weib.*» Spominjam se jošte, gdje je moja pokojna
mati običavala mladjoj sestri kazati, kad je u jut-
ro bilo što na odeći u neredu: «Nebódi mi tak
lajdrava!» Čuo sam takodjer višeputah od čeljadi
rěč *lajdra* u onom istom smislu upotrèbljenu u
kojoj Slovačka *Lojda* i Poljska *Łajdaczka*.

Djulabie I.

Br. 11. Pomno bi *Odysej*
Zatvarao uši,
Od Sirenah njedno
Da se nezabuši.

Odysej, Laërtić kralj Ithački zaměřivši se někojoj božici Olympskoj, bludio je posle razorenja Troje po morskoj pučini, nemogući pogodit put Ithake (sadašnjeg Theaki). Prodje i mimo otoka Sirenskog. *Sirene* biahu žene lěpe, te sědjahu vilo-vitim glasom pěvajući na zelenoj livadi okružene od kostih onih nesrětnikah, koje čarom svojeg pěnja primamiše. *Odysej* zaglednuvši rečeni otok odmah voskom, slědujući savět věštice Kyrke, zalěpi drugom svojim uši, sebe istog dade moćnim užetom za katarku broda privezati. *Sirene* vidivši njega, počese neodoljivim načinom pěvati. *Odysej* umira sårce od miline glasa; ali budući privezan nemože slědit nukanja sårca, a družu neslušahu, budući im uši zalěpljene, i tako zdrave iznesošę glave. (Omīr Odyss. XII. v. 38—54, 173—200.)

Br. 12. Š njih bi se smutila
Diogen i *Kato*...

Diogen, poznati kynik i nemarica gledě svih shodnostih i pristojnostih ovog světa. Kako se š njim sastade i porazgovara Alexander Veliki, kralj Maćedonski, mora mladim mojim štiocem iz škole poznato biti, zašto ću i ja ovaj razgovor da mimoidem. — *Kato* Rimljanin s prezimenom Utičan-

ski, stoik i strog republikanac, bio je veliki neprijatelj ženskog spola i taštinah ovoga svjeta, a još veći *Julia Caesara*.

Br. 25. *Jabuku cårvenu*
I kitu ružmarina.

Kad se komu jabuka prikazuje, znači ovaj dar, da prikaznik ljubi onu osobu, kojoj daruje. A prikazanje kite ružmarina znaменуje, da se darovnik hoće vjenčati s njom.

Br. 29. Tim u njih se stvore
Djulabie ove... —

Mnozi od gospode domorodacah pitali su me već: Što znamenuje rěč «*Djulabie?*» Istina, da korenika ove rěči nestoji na našoj, nego na Turskoj zemlji. *Djul* (ili kako Njemci, Englezi i Francezi pišu *Giul*) znači na Turskom jeziku *ružū*. A *Djulabie* je jedna vārst od sladcih, blagomirisnih jabukah, koje su kao ruže cårvene, nēm. *Rosenäpfel**). U gornjoj i u srědnjoj Ilirii za tu rěč kao i za voće nitko nezna, ali žive u dolnjih stranah. (Gled. Vukov rěčnik str. 161.)

*) Njemačko ovo ime je mnoge domorodce, koji takodjer sadašnje Bečke krasne liste štiju, zavelo, da su nekakvo takovo srodnost medju mojimi *Djulabiami* (*Rosenäpfel*) i *Saphirovimi* *Wilde Rosen* našli. Ja mogu iskārno kazati, da nikada nisam prijatelj *Saphirove* Muse bio. Ako je ikoi njemački pēvalac upliv na moju Vilu imao (što kod nekøjih komadah I. razdělka netajim) to su zaisto morali biti: *Göthe, Uhland, Chamisso, Platten, Rückert, Grün, Lenau*, koje sam još godišta 1833. i 1834. pomno čitao. Bistri sudac će nestrano suditi, pa naći, da moje *Djulabie* to jest *Rosenäpfel* s *Wilden Rosen* nikakve druge srodnosti neimaju, nego da u kārstnom imenu od obojuh sudara rěč *Rosen*. Mimo toga porodni list mojih pitomih *Rušah* kaže, da su starie od *Saphirovih* divljih.

Sic!

Br. 29. Nebi l' se prignula

Atalanta moja...

Atalanta kćerka Schinea (*Σχοινέου*) kralja Tivanskog, jednako poradi svoje divne lepote kao i bärzoe u tärčanju slavna, voljaše se samo za onog udati, koi bi nju pridobio, natëcajuć se š njom na tärčnom mejdanu. Mnozi gärčki junaci zametnuše svoju srëću, ali (žalostna jim majka!) svikolici budu pretečeni i smaknuti. Nakon toga javi se Hippomen Megarević, koi nju pridobi na slëdeći naćin. Od Afrodite (gärčke Božice ljubavi), kojoj se već ova dëklica davno s rogobornosti svoje zamërila biaše, steće taj mladić tri zlatne jabuke, koje izprëd nje tärëć jednu po jednu na put baci. Atalanta prignuvši se, da pokupi jabuke, zakasni, te predobivena hitrošću Hippomena morade se š njime vënćati dati.

Br. 30. Kano iznad vode

Divna željižena....

Željižena je rëć, koja se nenalazi u naših rëćnicih, ali u gornjoj Ilirii znaći: jednog lepog metuljića, koi svojima zelenomodro-mënjavim krilma letje po hladnih mëstih oko bistrih potoćićah, te sëdajuć na prutiće, koji vise nad vodom, u čistoj se vodi ogleduje bi rëć u svom zärcalu.

Br. 32. Istim svetim slovom

Usti nakitio.....

Jedan sveti otac papa, Joan VIII. proglasio je bio tri jezika za sveta, t. j. na kojih se smie sv. misa ili liturgjia ćitati. Ta tri jezika jesu: gärčki, latinski i slavjanski. Ćitaj: *Dobneri An. III. str.*

190. *Bulla Joannis VIII. ad Sviatopolkum a. 880.*

Br. 35. *Jakov dodje žedjan
K studencu vodice....*

Čitaj: *Andrie Kačića, Korabljice str. 29. (U Mletcih 1782.)*

Br. 56. Što iz njih pogledom
Čarni nalip piti?

Nalip (*belladonna Lin.*) jest bilje, koje čovjeku srédnjeg stasa do jedne mēre do pojasa uzraste. Imade čarno, gladko i svétlo voće od prilike lēpe dēvojačke ženice. Ali lēpo ovo voće dārži u sebi silan otrov, od kojeg svaka životinja, kako ga okusi, odmah umre. Takova bilja baš sa zrēlim voćem vidio sam u gorah Samoborskih, gdē ga puno ima.

Br. 63. Sjajne tri carice
U *Petrovu dvoru...*

Petrov dvor zove se u gornjoj Ilirii jedna hārpa od zvēzdah, koje su u okrug u priliku dvorišta ili avlie sastavljene. Može se po lēti već okó deset satih na nebu viditi, a po zimi odmah kako se smārkne.

Br. 64. Da materi Slavi
Nebude s prēvarah
Od ljubljene dēce
Nikad *Leandarah.*

Leandar mladić, poradi svoje romantičke ljubavi slavoglasan, plivao je svaku noću, budući u Abydu, preko Helesponta k svojoj ljubici *Heri*, koja mu je u Sesti prēbivajući na svoju kulu svē-

tionicu izstavljala, za da put do nje pogodi. Ali jedanput za burna vremena ona zaboravivši oběsit, mu lampadu, bude od Bogovah nakažena. Njezin bo ljubovnik plivajući a nevideći svētionice bi od valovah nadvladan, pa se utopi. O toj ljubavi izpisao je gārčki pēsnik *Musej* čitav mali epos, koi se je još do naših vrēmenah sačuvao.

Br. 66. Ipak on nenajde
Željnog *eldorada*....

Eldorado je zlatonosan vārnh od planinah «Cordilleras,» koje se posrēd čitave južne Amerike protežu. — U 16. i 17. věku mnozi su španjolski i družih narodah skitaoci tražili po Americi nekakav Eldorado, krajinu, gdě polag pripovēsti mēsto pēska i kamenja imade samo čisto zlato. Nu badava! — *Eldorado* je španj. rēč, i znači pokrajinu zlatonosnu.

Br. 79. Gdě vētrič žuberi
Još o *Delianki*....

T. j. Italia. *Delianka* (děva iz otoka Delos rodjena) biaše ono krasno bitje, koje je mili latinski pēsnik Tibul u svojih elegiah proslavljao.

Br. 80. Slēdio na obale
Kćercu *Alkinoja*....

T. j. Gārčka. Alkinoj (*Ἀλκίνοος*) bio je kralj od Feakah, koji obitavahu na Scherii, na jednom od sadašnjih jonskih otokah. On je imao jedan čudno lēp vārtalj, kojeg Omir opisuje, i jednu još lēpšu kćercu Navsikau (Omir Odyss. VI. v. 17). Omir nju predstavlja takojer kao izgled domačnosti (Häuslichkeit). Ona ide sa drugaricami na vo-

du, vozeć mazgami, koje ona sama tĕra, rublje na obale morske, te tamo pomno pere, dok njezina mati Areta kod kuće vatru loži i prede. (λέπτ' ἡλάκατα στρωφῶσα). (Gledaj: Omira Odysseje čitavu VI. knjigu). — Poslĕ toga dodju Feaci kod Garkah na zao glas od nemarnih, lakomih i ždār-ljivih ljudih.

Br. 80. Gdĕ vladaše *Troja*.

Troja biaše stolica dāržave istog porekla u sadašnjoj Natolii, najsilnia i najuzmožnia za svoje vrĕme od čitave Azie. Nu nesrĕtna poslĕ desetogodišnjega obsĕdnutja bude pobĕdjena i razorena od Garkah, kojih gujev na se povuĕe ugrabljenjem lĕpe Jelene, žene kralja Menelaa, radi ĕesa on čitavu Garku proti njoj dignu na rat. (Vidi *Izjas. Djul. I. br. 85.*)

Br. 81. Gdĕ gatahu *sfinge*....

Sfinge u Egjptu stražalice hramah, tajnosti naravi, biahu od glave do pojasa ženske prilike, a od pojasa lavice, te nosahu kao dĕvojke tanahnom koprenom glave pokrivenene. Kadkada predstavljahu se takodjer kao kip plodovitosti s dojkmami. Jednoĕ dodje nĕkakva sfinga tja u Garku u Tivansko, te tamo predloži saboru zagonetku, pa svaki dan ĕovĕka poždre, dok nebude zagonetka razrĕšena. Budući da nje nitko nemogaše raztumaĕit, naĕini Tivancem mnogu štetu, porad ĕesa se čitav grad razplaĕe i razcvili, Bogovom žartve paleć i moleć za spasenje. Nakon toga dodje nesrĕtni Orest, koi zagonetku razrĕšivši Tivu izbavi. A sfinga se od stida s jedne klisure u more u-

stármoglavi. Prilikah od sfingah iz kamena izsčćenih naći ćeš još dan danas u Jegjuptu, nu one su već do preko pojasa pěskom zasute.

Br. 81. Gdě je *Memnon* slavio...

Memnon čověk bi poradi pogrěške u zlatan stup pretvoren, i osudjěn da svako jutro, kako ga sunce ograne, milim glasom zamni (zazveći).

Br. 81. Gdě u *sveta pisma*

Mumje su povite.....

Stari Jegjupčani prie dvě tisuće i više godinalh običavahu svoje mǎrtvace dragocěnimi mastmi mazati, u platno povijati, ter dobro u rake zatvarati. Ove masti imadiahu takovu moć, da trup nije opuznuo, već se tako usušio da je uništenju od više nego dvadeset čitavih věkovah odolěti mogó. Takove trupove mi sada nazivljemo *mumje*.

— *Sveta pisma* t. j. hieroglyfi (od gǎrč. *hieros* sveti, *glyphō* dlětvati, bilěžiti) obrazna su pismena (*Bilderschrift*) po obeliscih i škrinjah od mumnjah naměštena, kojih još rztumaćio nitko nije izvan Franceza Champolliona i někakvog Němca, za koga ime se više nespominjem. Tog ja ipak nevěrujem. Ja bo napinjanje, ključ do čitanja hieroglifah naći scěnim za udaranje glavom o stěnu, budući da nitko glavnog i neobhodno potřěbitog ključa t. j. znanja starojegjupatskoga jezika neima, koje je pod gustu koprenu hieroglifah sakriveno.

Dvě dobro sačuvane *mumje* imade u Gradcu u novčanom predělu Joaneuma: jedna u lěpoj hieroglifami narešenoj škrinji, a druga u platno povi-jena.

Br. 82. Gdè vèk povètarce
Amberom se poji....

Naime iztočne aziatske strane kao: Agjam, Kašmir, India i pobliznji izza nje otoci.

Br. 82. Gdè u svetih poju
Rajske tice gajeh...

Rajske tice, povèstne šarenokrile živinice, koje (štono kažu) u južno-iztočnih stranah živu neizmèrno ugodno pèvajuci, tako da kao gàrèke Sirene sve začaraju, što u okružje njihovog glasa dodje. Rusi imadu lèpu narodnu prièicu o kaludjeru i rajskoj tici, koju gg. štiocem priobćavam. — «Stanoviti kalugjer izide iz manastira sabirat smokavah za bratski stó. Došavši usrèd luga začu na jedanput pènje nečuvene miline i vilovitosti. On sluša — sluša opajajuè sàrce, te se nakon sasvim u blažene misli zamisli. Osvèstivši se, ide natrag u manastir. Ali eto ti čuda golemoga! Manastir nov, — sobice druge, — bratja druga, koji ga s udivljenjem gledahu. On jih pita, kako se tolika promèmba za tako kratko vrème sbiti mogla? Nu oni ga nepoznadoše, nerazumiše, te ga odvedoše archimandritu manastirskomu. Archimandrit ga izpitkuje: Tko je? i odkale je? Nu pripovèdavši mu kalugjer svoju sgodu, zamisli se archimandrit, te mu za tim kaže: Sètjam se što sam u lètopisih naših čitao o bratu, koi se izišavši iz manastira u lug povratio nije; nu ovomu imade već tisuè godinah. Kaludjer zablèdi i izkliknuvši: «Ja sam čuo rajsku ticu!» te htèjući pripovèdat sladost toga pènja, märtav na tla pade. (*Heims, livre de lecture Russe. str. 22. Rajska pticka.*)

Br. 85. Ona *Penelopa*,
Ona mi *Jelena*...

Penelopa, žena *Odysejeva*, koja njegov povrat-
tak dvadeset godinah vërno pričekivaše, biaše po-
lag *Omira* lëpa (*Ἀρτέμιδι ἐκέλη, ἥδε χρυσῇ Ἀφρο-*
δίτῃ) razborita (*περίφρων, ἐχέφρων*) i puna do-
maćih krëpostih.

Jelena ili *Jelina* žena *Menelaa*, kralja *Lakede-*
monskog bi u *Garkah* cënjena kao uzor lëpote
umärle. (*Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα.*) (*Omira*.
Odyss. IV. v. 122). Nju ugrabi *Parid Priamić*,
kraljević *Trojanski*, iz kojeg prikora se *Trojanski*
10 godišnji rat porodi, koi bi razorenjem ponosne
Troje vënčan.

Br. 96. Jedan umivaše
Djulsom te nebeskom....

Djuls jest voda od ružah, kojom si *Osman-*
liepo šest do osam putah na dan ruke umivat obi-
čavaju. Izvadj a se iz onog istog korena iz kojeg
Djulabie.

Br. 104. Kao da već moram
Prëko *Acherona*.

Acheron je rëka, koja polag poëtičkog mnënja
Garkah njihov *Elysej* opašuje. Tamo stoji starac
Charon, koi duše za platju od novčića na drugi
kraj prevozi.

Br. 105. Pune *Vesne* darov.....

Takojer *Vesna* (*Božica* prolëtja) već je kod
nas južnih *Slavjanah* zaboravljena; nu žive još u
sëverne naše bratje *Rusah*, gdë se prolëtje *vesnà*,
i *Poljakah*, gdë se *wiosna* zove.

Djulabie II.

Br. 7. Al uzniknuo si
Samo ti, *nevehne*....

Nevehn cvět nazvan po něm. Ringelblume (*calendula officinalis*. *Lin.*)

Br. 22. S kojih čezne, tuži
Zatravljena *Psycha*.

O *Psychi* (gàrèkoj *duši*) i Erotu ima u staroj mythologii pověst, koju esthetici najlěpšom i naj-nježniom izmedju starodavnih bajah gàrèkih scène.

Psycha vidivši Erotovu cvětnu mladost, lěpotu i začarive dětčarske čudi, užeže se od njih ljubežnju, koju prama njemu věrnó s dětinskom nedužnoštu nosaše. Ali sudbina, vladalica čověka i Bogovah utamani i njihovu srěću. Bozi obavěštjeni od te ljubezni razstaviše jih, s česa *Psychino* nježno, dětinsko sárce veoma tugovaše i mило nàrèkovaše za věrenikom svojim. — Ruski pěšnik Bogdanović upotrěbio je ovu mythu, te spisao svoju «Dušeňku» šaljivo-satirički epos.

Br. 27. Pěvam svoju srěću
Čarnookim děvam....

U Gradačkom kotaru Štajerske, od Gradca prama južnomu iztoku t. j. uz lěvi brěg Mure, odtuda překo do plodovite Rabske doline, te po istoj dolini — ima kolěno ljudih, koji skoro sasvim Slovencem naliče. Takojer kraj oděče je kao na susednom překomurskom Slovenskom Mariborskog

kotara. Osobito lěp je ženski spol. Žene i děvojke su cārnooke, zdrava lica i plemenita stasa, te se mimo toga od ostalih nēm. Štajerkinjah okretnostju těla i dosětljivostju duha odlikuju. Někoi dārže ovo kolěno za ponēmčene Slovence. *Sub judice lis est*. Da su u staro vrěme tuda Slovenci obitavali, nije dvojiti. To potvårdjuje sila od imenah, kao: *Šmrěk* (Murek), *Šreden* (Straden), *Borinje* (Fähring), *Vårbovje* (Feldbach*) te isti *Gradac* (Gratz). Pače čitav Štajer i velik t. j. iztočni dio od tako nazvane tada granice «Ostmark» bile su slovenske strane. To dokazuju rěke: *Lasnitz*, *Lessing*, *Andritz*, *Mürz* (Murica), *Feistritz* i dr.; gore: *Pak*, *Petschen*, *Semering*, *Kulm* i drug.; města: *Leoben*, *Ligist*, *Stainz*, *Leutschach*, *Dopel* (Bad), *Feistritz* i hiljada drugih. A u Ostmarku, rěka: *Traven*, *Widen*. Beč se zove kod sěverno-zapadnih Slave-nah *Wiedzień* (poljski) ili *Wjden* (česki). Uspomenka dostojno je, da se još dan današnji jedna strana Beča od rěke zove «*auf der Wieden*.» Tù su Slovenci obitavali, dok nisu Franki došli, te iztrěbljujući Obre takodjer od njih dio prognali, a dio u robstvo metnuli. Čitao sam u Gradcu jednu staru listinu, gdě se o Slovenskih robovih govori, koji u okolišu Rothenmanna (Obersteier) naseljeni biahu. Pisalac listine opazuje, da su Rothenmann nazivali oni slovenski robovi *Cerminium* (věrojatno: *Cěrmije*, od rěči *cěrmeno* ili *cārveno*, roth). Nemože se dovesti, da bi ikad Slovenci koje tudje ime na svoj jezik preveli bili, kao što Němci ponajviše običaju; nego oni tudje rěči skroje tako, da se nji-

*) Sravnaj: *Vårba* (*Felden*) u Koruškoj, pårva pošta i Čělovca prama Bělaku idući.

hovim ustama prilagode, dakle je *Carminje, Ljubno, Bistrica, Gradec, Ljubgast, Borinje, Borovje, Várbovje, Ivnic* i dr.—starie od *Rothennann, Leoben, Feistritz, Gratz, Ligist, Fähring, Vorau, Feldbach, Eibiswald* i dr.

Br. 29. *Puno j' mojoj majci*

Slična tvoja sгода.....

Kukavica je u gornjoj Ilirii veoma cénjena ptica. Nijedan koreniti Slovenac nebi je pod nipošto ubio; jer je kao lastavica, slavić i pastirinka (pliska) daržana posvetjenom. Prišastje kukavice izčekiva u gornjoj strani naše domovine malo i veliko, s velikom radostju, ona bo (kažu) donosi u svom kljunu prolétje. Starci i pogibioni bolestnici, kad se komu na slaboću tuže, kažu uzdahnuvši: *«Nebóm kukovice čuo!»* t. j. neću opet dočekati prolétja. — Ali drugčie se čeni kukavica u donjoj Ilirii. Ona nerazveseli, nego razžali. «Sárblji pripovédaju, da je kukavica bila žena, i imala brata, pa joj brat umro i ona da je za njim tako mlogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu (jedni kažu, da se bratu dosadilo njeno kukanje i jaukanje, pa je on prokleo, te se pretvorila u pticu; a jedni opet kažu, da se Bog na nju razsrdio, što je tako mlogo tužila za bratom, koga je on bio uzeo, pa je pretvorio u pticu) za to gotovo svaka Srbkinja, kojoj je brat umro i danas oplache, kad čuje kukavicu, gdje kuka. (*Vuk. rěčnik* str. 350). — Kad se hoće za što kazati, da je u neugodnom hãrdjavom stanju, kaže se: To je *kukavno*.

Br. 33. *Pod tvãrdim se dubom*

Sruši cvětna lipa.....

Poslě nego su Frankovi dokončali kárvavo gospodarstvo Obarsko te Slovencem svoj jaram natovarili (gled. Izjasn. Djul. II. br. 73.) počese oni i njihovi naslědnici toli tvárdo i nesnosno vladati, da se veći dio Slovenacah uzmače za Muru i planine Radul i Remšnik, gdě još i danas njihove predstraže stoje. Na kakov način? — o tom negovore lětopisci němački. Jamačno taj faktum njim na čest služiti nemože, budući da šute o njem. Pojedini Slovenci ostavši u staroj domovini, držani od svojih tvárdih gospodarah, inoplemenikah, i budući raztrešeni po gradovih i puštah (Huben) němačkih, poněmčiše se malo po malo, — tako, da nas sada samo gusta izopačena sloven. imena na někadašnje njihovo prebivanje opominjaju (gled. Izjasn. Djul. II. br. 27)

Br. 34. *Plaču ti prem tvárda
Stražo Ilirie!*

Plač je bårdo dosta visoko, koje čini u Štajeru medjaš izmed Slovenacah i Němacah. Samo jednu kuću imade onkraj vārha na putu, od Maribora prama Gradcu idući, gdě se i polag němštine slovenština tårpi. Pram iztoku čine medjaš Mura, pram zapadu se proteže překo Gomilice (Gamlitz), Lučanah, Radula, Remšnika tja do překo gorah Koruških. Čudno i milo je slušati večerom, gdě se sa bårdah slovenskih tihim nebom pēsni razležu, te padajući u susědne dražestne něm. ravnice, bez odziva umiru.

Br. 36. Čitav dan *Slovenka*
Pēsme mi je pēla....

Izmedju svih Slavjankah su možda Ilirske Slovenke najstrastnie pēvalice. Neima vrēmena, ni

posla, gdje nebi iz njezinih ustah pjesma ili barem ikoj napjev glasio kao mili glas iz drobnih ustah ptičice, koja u garmu žuberi. Tu prednost jim i inostranci priznavaju. «Alle Wenden - Slawen ohne Ausnahme sind ein fröhliches, gesangliebendes Volk, und auch die, die schon längst mit Deutschen vermischt leben, haben diesen auszeichnenden Zug im Gegensatze gegen die deutsche Ernsthaftigkeit behalten.» (*J. C. Pfister, Geschichte der Deutschen*). Polag Kollára i česke Slovenke (Slowakinen) imenu ovomu slavno odgovaraju, osobito Turčanke. (Gled. *Wyklady k Slavy dceře* str. 32. *Šlovačky zpěvem ust* itd.) Jedno prirječje českoslov. kaže:

Kde Slowenka tam zpěw,
• Kde Maďarka tam hněw.

Br 37. Drobná žutovoljka...

Žutovoljka je malena ptičica, koja najviše kao slavulj po jarugah u mladolěsju oko vrělah žive, i za moj ukus veoma milo pěva. Osobito je nju na veče drago slušati. Po němački se zove «*Rothkehlchen* ili *Rothkröpfchen* (*motacilla rubecula Lin.*) Ime primila je od žutorujna perja, koje na volji (guši, Kropf) ima.

Br. 40. *Dragoljub, ljubica,*
Vratizeljja blaga...

Dragoljub je někakvo ljubezno bilje, koje ja niti poznam, niti drugčie imenovati znadem, a *vratizeljja* je Lineov *tenacetum*. Ljubica je svakomu poznato cvětje. —

Br. 41. Kako *trator* lista.

Trator, latinski *amarantus* od gârčke rêci ἀμάρταντος t. j. neuvenivi. Tako bi se priliènie mogo naš *neven* zvati. —

Br. 45. Cvètokitna *lipo*!

Koje u svoj sàrdi

Perun žarkom rukom

Nikoč nepogàrdi.

Kao što je Nëmcem dub, tako je Slavjanom *lipa* posvetjeno dârvo, te kod njih u tolikoj cèni stoji, da neima skoro predèla (gdè oni stoje a i gdè su nègda stajali) da nebi po dva tri mèstè polag nje kârštena bila, ni càrkve ni kuće, gdè nebi izpred njih posadjena bila ili lipa ili bor, koi pârvo mèsto iza nje zauzima. Pod lipami obiçavahu (kao što još u Hârvatskoj biva) starešine seoske o domaćih dogovarati se poslovih. Iz lipovog dârva krojiše Slavjani stupove od svojih Bogovah i svetacah, s česa ima i još danas šalji-vo prirèčje kod njih: *Dèrži se ko lipov Bog* t. j. dârveno. A iz lika naćinjahu različite drobnie stvari. Rusi prosti iz njega rade svoje bočkore, koje «*Lapti*» nazivlju. — Slovenci pripovèdaju, da u lipu trësak nikad neudari, budući da je (kažu) pod njim Bogorodica bèžeći od svojih progoniteljah poćivala sa èedom svojim. Jamaćno je povèstica ova iz slovenskog poganstva u slav. kârštjanstvo prešla, kao što je i mnogo drugih narodnih mnènjah i basanah primljeno. (Gled. *Wyklady k Slavy dcere* str. 14 *Lipa*, i str. 281 *Slavostrom*.)

Perun u Slavjanah Bog groma i trëska, kadkada i Bog snage i jakosti. «*Der zweite Černibog* (oft nur mit diesen Namen bezeichnet) war *Per-*

kunast (sic) und wurde bei den Russen und Böhmen *Perun* genannt. Dieser hatte den Donner in seiner Gewalt. Es gab eine Bildsäule von ihm, die ein grimmiges Löwenhaupt mit einem Helm und auf der Brust zwölf Strahlen oder Blitze hatte. Auf der obersten derselben las man in Runnenschrift: *Sai idt!* d. h. *Hüte dich* *)! In Rethra hatte er noch ein Bild, welches ihn als Greis mit strahlendem Haupte und weitem Gewand darstellte, und das in der einen Hand eine Fakel mit zwei Flammen hielt, während es sich mit der andern auf einen Stier stützte.» (Strahlheim, Universal Mythologie, Frankfurt 1839 str. 440) U Ruskoj, Poljskoj i Československoj je rěč *Perun* jošte poznata.

Perun jošte žive u ustih Slovakah, nu bez da oni znadu, što ta rěč značiti imade, pa ju najviše upotrěbljavaju, kad se kod nas kaže: *Bog te ubio!* te metju oni město rěči: *Bog*, rěč: *Perun* ili *Parom*, Gledaj *Kollára zpiewanky*, djl I. str. 407—408.

*) Učeni g. Strahlheim (ili koi je god nēm. orakul parvi to čitao) baš je ovako točno tumačio, kao stanoviti nēm. profesor i antikvar iz Čelovca slovenski nadpis, koi stoji na Salskom polju (jednu i pó milje izvan Čelovca proti sěvero - iztoku ležećem), naime na našoj starodavnoj stolici iz kamena, gdě se něгда potvårdjivahu koruski vojvode. Tamo naime na istočnoj strani stolice stoji usěčeno, nu već od zubah bure izštetjeno: M. A. S. V. E. T. I. V. E. R. I. Němac odmah razrěši: *Manlii Svetonii Veri (filia ili filius)*. A to čitanje ostade kod Němacah sveto pismo, dok nedodje naš učeni domorodac pr. g. *Urban Jarnik*, koi čita svojim slovenskim okom naravski, kako stoji, naime: *Mà sveti vèri?* město sadašnjeg: *Mà sveto vèro?* po knj. ilirski: *Imade li svetu vèru?* To biaeš parvo pitanje, koje bi na kneza ravnano pri došastju stališah od grofa Goričkog. Na zapadnoj strani biaeš takojer nadpis, ali sada je već tako od virovah izjědjen, da ja g. 1837. tamo bivši niti slova razaznati nemogoh.

«Diwno přediwno, že gedem z naystaršjch a dáwno zmizelých Bohů Slawských w ustech Slowáků geště po dnešnj den tak žige, gako by w každém městě chrám, w každé wesnici sochu, na každém kopci oltář, a w každém domě kněze měl. Nenj dne, hodiny, ba téměř okamženj, kdeby sme mezi Slowáky neslyšeli opakované slova: *Perun, Peron, Parom*; anebo odtud powstale průpowědi. *Kde tam ideš do Paroma? Kde si bol u Paroma? Na kýho Paroma gest ti to? Parom tě trěstal, uzal, metal, zabil!* itd. I u pěsmah se kod njih připěva: Gledaj «*Zpiewanky djl I. str. 6. n. p.*

Dunagu, Dunagu, za Dunagom hragu;
Žal mi ge na weky za tobou šuhagu;
Daže teba, šuhag, daže *Perun* trestau,
Tri roky si chodiu, a teraz si prestau.

Kruť sa, diowča, kruť sa,
Parom ti do srdca!
«Wšak sa ti dost krutjm,
«Až si hlavu zmútjm.»

Linde u svom poljskom řečníku (Tom. II. d. 2. str. 711) kaže: *Piorunuiaca* Etna. Popędliwie *piorunowac* i gromić. *Piorun* znači kod Poljakah sada *gromsku strělu*. Kad naši kažu: *Bog te ubio!* kaže Poljak na kratkom: *Piorun!*

Najstarii ruski lětopisac Nestor spominje u svom lětopisu *Peruna*: «Oleg i muže jeho klanjaša sja pered oružiem swoim i *Perunom* Bogom swoim.» I dalje kaže: »I naža knjažiti Wolodomir v Kievě jedin, i postavě kumir na holmě, vně dvora teremnago *Peruna* drevjana, a glava jemu serebrjana, a us zo-

lot.» — Valjda i gornjo-ilirsko *para*, *parasti* od ove iste korenike izhodi, n. p. *Ti para ti!* To je parasti človik! *parasta žena* (slovački: *paramova žena*)! Šaljivo se kaže i *parteka*. —

Br. 50. *Ti od hladne črete*
Pustinjače stavni.....

Čreta se zove u gornjoj Ilirii jedna ugodna jaruga puna bistrih vrélah, te garmovljem i mladoljšjem obraštenih bréžuljakah, gdje drobne ptičice kao slavuji, žutovoljke i dr. rado stoje i svoje piliće legu.» (*Gled. Izjasn. Djul. II. br. 37.*)

Br. 52. *Po njih raztrešene*
Lépe béle kuće,
Čini se, da Bog jih
Na taj svét postavio,
Nek na raj zgubljeni
Nebi zaboravio.

Od rižme br. 51.—84. sléde pësmice, koje se samo na moj zavičaj t. j. na južnoiztočnu stranu Štajera i na zapadnu Ugarsku odnose. — Krajina između Mure i Drave, koja se od Maribora i Arnuža (Ehrenhausen) prema južnomu iztoku tja do Medjimurja proteže, bude od istih izobraženih nestranih Nëmakah — *rajem Štajerskim* nazvana. Nu zaisto, čini se, kao da je majka priroda tu svoj izobilja rog do dna prosula. Zemlja bo stranom ravna, stranom bardovita, plodonosna je od svih skoro varstih proizvodah. Imade sladka, vatrena i blagomirisna (aromatična) vina; čila, čista žitka; lépih, bärzih, plemenitih konjicah. Gospodar ovih dobarah je veseli i zdravoumni Slovenac, koi se dosta lépa blagostanja uživlje. Najlépsih i najjačih

ljudih imade na Murskom polju i pobliznjih župah sv. Jurja, Male Nedelje i sv. Tome. A uzorne krasote, kitu ženskih glavah, naći ćeš po nedeljah u carkvi Malenedelje sakupljene, gdje ti vilovitim glasom Svet (Sanctus) pjevaju. — U ovom dražestnom kraju imade po bardih raztrešenih kućah (što nudja ležaja iziskuje); nu po ravninah (Murskom i Doljno-Dravskom polju) i po širjih dolinah (među sv. Tomom i Polenštakom) imade i dosta znatnih vesih (selah). Kuće grade Slovenci različito. *Gorenac* nestroji velikog stanja, nego kućicu sa srednjimi prozori, koju si lěpo poběli i pošara t.j. on ju poběli te izvana okó prozora, vratah, praga i ugalah kojekako zemljom cārvenom ili modrom (više putah sve zajedno) pomaže. Kuća od *Dolenca* je prostrania, imade širjih i višjih prozorah, te se sada već ponajviše zidje. Jošte više na gospodski način grade si kuće *Poljanci*. Slovenka ovih krajevah gleda na čistoću kao podlasica (mustella). Ona ti svaki skoro put nad vodom visi umivajuć si lice i ruke kao včeverica, svake godine kuću po tri, četiri puta izvana i iznutra poběli, i (gdi je običaj) pošara. Postelje u Poljanca i drugih bogatijih Slovenacah visoke su, bčle i čiste. Rublje se mčnja svake nedelje. Nu Slovenska se čistoljubnost i krasohlepnost osobito po nedeljah na vidik postavlja. Slovenka za moga dčtinstva sasvim u bčlo platno obućena, što se samo još kod sestarah u železnoj i saladskoj stolici nalazi, hodi sada u nedelju u svili i kadići u carkvu. A momci u svojih bčlih bregušah (gatjah) i košuljah, překo kojih je obućena lěpo našivena jećerma, nose sada posve već tanahne šesire. Nu

osobito pameti su dostojne kod njih cipele, koje su tako lašte, da im niti najbistriji Gradački ili Bečki *petit-maitre* mahnje našo nebi — Ništanemanje nasartaju inostrani pisaoci na njih s pogårdami, nazivajuć ih *nečistimi*, *gnjusnimi*. Nečistoća se samo nalazi u gdèkojih kućah Celjskog kotara, a tamo proizilazi iz prem velike sirotinje (sirotinja i nečistoća — dvè rodjene sestre), te na granici, gdè već Slovenac s Nèmcem sudara i obći. Na medji proti Nèmačkoj imade Slovenac već nèmačke dimnice (Rauchstuben) to jest sobe, gdè se vatra loži, kuva, ruča te nikad nebèli. U njoj stoji i spava čeljad, pišti perad i hroče kadkada gdèkoje prase. Ovo isto i još càrnice lice imadu kuće na nèmačkoj strani Štajerske, gdè kuća ostaje, bez da ju itko bèli, dok se nesruši. — S ovog ne-stranog (mislim) ogleda možemo zlobnim tudjim pisaocem kazati s Kollárom: «Sie gleichen jenen Thieren, die nur überall Schmutz aufsuchen, um sich davon zu nàhren, und desshalb auch da, wo sie sonst recht reine Strassen finden, die Nase in jeden Winkel stecken, um nur einen Kehrrechtshaufen zu finden.» te ih opomenuti, i pozornih činiti na bàrvna (grede) njihovih očiuh, na smrad i trunad njihovih pragovah, kojega varlo dosta imade.

Br. 55. O vi *Godomirci*!

Radoslavci slavni!

Godomirci i *Radoslavci* dva sela župe Malonedèljske, koja ime svoje stekosta vèrojatno u starodavno vrème od dva župana: *Godomira* i *Radoslava*, od kojih se potomci prebivajući u onih selih naravno nazvaše *Radoslavci* i *Godomirci*, pa se poslè to ime pretegnu od ljudih i na prebivalište.

Br. 61. Oj Slovenke mile!
Vi morske dèklice!

Morske dèklice su u gornjoj Ilirii ona ista divna bitja, koja se zovu u srèdnjoj i dolnjoj strani domovine naše *Vile* (Gl. taj članak u *Izj.* k razlogu.) samo da se od njih nekaže, da su komu zlo učinile. Kod nas u gornjih stranah pripovèda se, da su *morske dèklice* iznasle pèvanje i pèsme, te da su strážale srèću od seljanah. Slovenci ih razdèlivaju na dvè vārsti: na *vodene* morske dèklice, koje su čuvalè čistoću studenacah, vrèlah, potokah i jezerah, i na *poljske* morske dèklice, koje su obitavale na polju, po njivah pèvajucè plèjući žito od drači. Seljani jim obiçavahu zdèle od pitah i drugih sladkih jestvinah na razgone nositi, za prehraniti ih. Dèklice su (kažu) svagda od tih jelah blagovale. Kad sam ih zapitao: zašto *sada* neima više morskih dèklicah i *kada* su izčeznule? odgovoriše mi, da kako su izmislili biče, te počeli snoplje na kolce vāršiti, izčeznuše morske dèklice, pobègnuvši u špilje i usrèd lugah, gðè ih malo po malo i nestane, pa š njimi i zlatno vrème. Polag moga mnènja je to bilo, kada su Franki podjarmili Slovence, te uveli svoje *feudalne* uredbe.

Br. 63. Ljubezne, ljubezne
Vi ste bèloglavke!

Slovenke, koje nestoje u varoših, nose na glavi bèle marahme, *peče* nazvane, kojimi si na osobiti od hàrvatskoga razlučujućim se načinom glave ovijaju tako, da okrugli obraz izpod njih viri, — s onim divnocàrnim očima, rujnobèlim licama i rumenim ustima, koja sdružena s tankim uzrastom, živim

dosetljivim duhom svekoliko začarati mora, što još ima zdravo sárce i zdravu glavu.

Br. 67. Žitom ogradjena

S desna *Tiva* stoji....

Tiva (Θήβη) u staro doba znameniti grad u Gârčkoj, kojeg osobito proslavi vitez Epaminonda i pësnik Pindar. S druge strane biahu Tivanci po čitavoj dosetljivoj Grecii na glasu od tupih, glupih ljudi, te se o njih koješta šaljiva pripovëdaše. Nu ovdë napomenuta *Tiva* zove se po slovenski *Verži*, ovo je ime primila od slov. rêči *ërž* po knj. ilir. *raž*. *V ërži* t. j. u *raži* zove se s tog uzroka, što je taj târg od žitnih poljah (tako rekuć) ogradjen. Verži imade velike i jake ljude, koje cesar po najviše medju oklopnike (Kurassiere) i dragune uzima. — O Veržencih se koješta pripovëda kao o starih Tivancih, krajnskih Ribničanih i o českom Kocûrkowu; nu mimo toga je Verže rodilo već mnoge Epaminonde i ako ne Pindare, barem Anakreonte i Kallimache, kojih dëla bi možda do neba uzvišena bila, da je Slavi jasnije sjalo sunce.

Br. 68. Kod *Mure* razbiše

Vragu odpadnike.

U vrëme bune Rakocieve doskita se jedan izmedju njegovih šeregah harajući — tja do Mure, te hoće da predje, za dignuti plën takodjer u Štajeru. Po nagovaranju i slobodjenju pr. *Petka* tadašnjeg Ljutomirskog župnika oboružaše se Ljutomirci za susrësti nepriatelje. *Petak* primivši načelstvo i prikupivši k svojoj četi i momčad od po bližnjih selah kao Noršincane, Babinčane, Veržen-

ce i dr. izvede ih na mejdan, te tom malenom vojskom srětno vraga razbi, te od medjašah Štajerskih skoro i odtěra. — Data o toj vojsci sakupio je pr. g. J. *Povoden* deficient u Ptuju, pa ih u rukopisu čuva. U Ljutomiru u věčnici (Rathhaus) imade dvě slike o tom dogodjaju; nu one što su već veoma izštetjene, buduće se nitko o njih nebrini.

Br. 69. Kod *Huma* vukoše

Vruća kola slavi....

Humah (Hlm, Holm, Hlum, něm. Kulm, franc. comble) imade skoro kao Lipnicah u svakom slav. predělu, ili u onih krajinah, gdje něгда Slavjani obitavahu (u Štajeru najmanje tri—četiri). Nu *Hum*, o kojem se ovdí govor vodi, stoji u Českoj. Pri ovom se městu g. 1813. pobiše Francezi pod Vandammom s Rusi i Němci. Francezki vodja nasárnu s tolikom bárzoćom i žestinom na nepriatelje, te od njih jedan oddio u jedan kotó od bárda natěra, i pritisnu za uništiti ih. Pobjěda je već bila u šakah Francezkih. Nu' eto ti doleti kao gradovita bura překo njivah, jarugah i barah cěla jošte dragunska četa Arcivojvode Ivana iz samih gornjih Ilirah sastojećá, koji namaknuvši kacige (šišake) nad oči, hitro navališe na Franceze, te ih golimi mačevi toli bárzo sěkoše, da se oni od prem nagloga napada uznerediše, čím se opet sakupiše i složiše Němci i Rusi, te udarivši na nepriatelje potukoše ih i mejdan odáržáše. Gled. *Brokhaus, Conversations-Lexikon*, članak: *Kulm (Schlacht bei)*.

Br. 70. O neharni světe!

Robe zamamljeni!

Trikrati slavenskom

Kárvlju odkupljeni!

I. Bivši *Džingis-kanova* sila u Azii na toliko narasla, da š njom mloge gradove ote, i mnoge narode pokori, pade mu na um, da takojer Europu pod svoju sablju okrene. Nu izvršenje presěče nagma smärt. Ono bi poručeno njegovomu sinu *Oktaju*. Oktaj sědnuvši na přestolje otčevu, predade taj posao rodjaku svomu *Batju*. Batju udari s nebrojenom vojskom na nesložne tada knezove ruske, — predobi jednog po jednog, te ih groznimi mukami izmuči i strahovitom smärtju pomori. — Slušajmo domaće pisaoce: «*Oktaj* dal 300,000 vojnov Batjiu svjemu plemianniku i velel jemu pokorit sěvernije beregi morja kaspiskago s dalnjejsimi stranami. Sie predprijatije rěšilo sudbu našego otčestva. Batji dvinul užasnuju rať svoju k stolice Jurjevoj. Tatory na puti razorili do osnovanija Pronsk, Bělgorod, Ižeslavec, ubivaja vsěh ljudej bez miloserdija, i pristupiv k Rjazane, krov lila sja pjat dnej. Knjaz, suprug, mať jago, bojare, narod byli žertvoju ih svirěposti. Veselja sja otčajanijem i mukami ljudej, varvary Batjevy razpinali plěnnikov, ili zvjazav im ruke, strěljali v nih kak v cěl dlja zabavy: osvernjali svjatiniju hramov nasiljem junyh monahinj, znamenityh žen i děvic, v prisutstvu izdyhajuščih suprugov i materej; žgli jerejev ili kroviju ih obagrjali oltari. — Batji sžeg Moskvu plěnil Vladimira, uměrtvil vojevodu Filippa Niaňku i vsěh žitelej od starikov do mladencev. Vojsko Batjia šlo dalěje putem Seligerskim: sela izčezali, golovy žitelej (po slovam lětopiscev) padali na zemlju kak trava skosennaja — (Karamzin Istor. T. III. str. 369). « V prvoj polovině 13. věka ljutyje Mongoly, nazivavšije sja u

togdašnih Rossijan Tatarami, razliliš-ogненоju i krovavoju rěkoju po vsej Rossii, i polzujaš prevozhodstvom čisla i rozděleniem sil Rossijskich pokorili vsě počti oblasti onoj do samoj Vengrii (i još překo Ugarske do Horvatske!). — Tatory razrušili počti vsě pamjatniki graždanskoga blagoustrojstva, predali ognju cělyie gorody i těm iztrěbili drevnija chartii» (Gled. *Nikita Greč, Istor. literatury ross. str. 22—25*). — Poslě nadvladanja Ruske prevlastju Tatarskom nasārnuše dvě čete na ostalu Europu. Jedna nebrojena*) četa za poplěnit Němačku i Francezku provali kroz Poljsku u Moravsku, gdě ju Jaroslav Zvězdogorski na jednom bārdku kod Olomuca sa svojimi hrabrimi Česi i Moravani lěpo pričeka, te srětno uzbi i rozpārši g. 1241. Boj biaše polag *rukopisa Kralodworskog* izvanredno žestok i kārjav**) Da nije tu Jaroslav porazio sile Mongolske, bi se věrojatno porazila stopār v na polju *Chalonskom*. Druga četa za prodrěti u Italiju, navali na Ugričice, koje do mala rozpāršii; nu kralj Bela IV. zdravu iznese glavu i uteče put Ilirie, kuda i nepriatelj slědjaše. Tu ga (na Grobnickom polju u Primorju g. 1242.) pričekaše hrabri Iliri, te poslě žestoke borbe hametom potukoše, a svoga kralja iz sramotna su-

*) U rukopisu Kralodworskom stoji:
„Tabor sien bie strašný kolkol chluma,
Až do nedozirama daleka.“

(Jaroslav.)

**) I by boievāno dluho kruto,

I by klānié i porubanié,

I by lkānié i radovanié;

Krew sie valé iak bystřiny dščevy.

(Jaroslav.)

žanjstva i gotove gârdne smârti izbaviše. (Gled. Danicu ilirsku g. 1838. br 8. i 9.) Da nisu se sl. Hârvati toli hrabro hârvali, kupao bi se u malo vrême Milan i Rim u pepelu svojih palačah... *Eto ti pârvoja odkupljenja!*

II. Poslê kako Turci, prešavši u Europu, zavlada-
ši Drênopoljem i malo za tim Carigradom g. 1453. i
razorivši carstvo Sârbsko g. 1389. i kraljestvo Bo-
sansko, g. 1463. sastadoše se na sêvernoj granici
Bosne sa Hârvati, a u Dalmaciji sa sionimi Dalma-
tinci i razžeženimi uskoci Sârbskimi, koji voljahu
dragu domovinu ostaviti, nego li vrat u sramotni
jaram turski skućiti. Tu se poče strahovita, kâr-
vava borba, bez da se Turci igdê stavno utvârditi
mogoše. Danas bi (u Horvatskoj) jedan grad
njihov a sutra se opet vijahu na kulah stêzi brat-
ski složenih gornjo- i srêdnjo-Ilirah. I tako isto
biaše u Dalmaciji, gdê Smiljanići, Mitrovići, Jan-
kovići i dr. sa svojimi malenimi, ali izbranimi če-
tami strah i trepet tja u sârca Turskih pokrajinah
nošahu. Ova borba trajaše kroz tečaj od čitavih
vêkovah. Srêdnju, gornju Iliriu i Dalmaciju ne-
osramoti nikad turski jaram. Nu laglji i gladji
biaše put Turkom u onih pokrajinah, gdê Slavjanski
duh i hrabrost pade. Oni se od Biograda prêko sârca
Ugarske harajući postaviše pod Budim, kojeg u ma-
lo vrême osvojiše, — pa za tim i tja pod bedeme
Beča, kojeg počese od svih stranah biti i jurišem
na njega navaljivati. Beč od prem duga obsêdnut-
ja izmoren, bio bi se predao nevêrniku, da —
nezablêsnu, kao sjajna zvêzda sa neba, s Kahlen-
berga stêg *Jana Sobieskoga*, kralja Poljačkog, koi
uvidivši zlo utaborenje od vezira, odmah na tabor

udari, te svojom malenom četom njegovu nebrojenu vojsku izpod bedemah Bečkih dignu i u Ugarsku baci, gdje ju još nekoliko putah potuče. Medju plënom nebrojenim nadje se i sveti barjak Muhameda, koi se još i danas u Varšavi čuva. «Mišnik starožytности narodowych nieobjętnie widzi we Warszawie zawieszoną w farze staromieyskiej chorągiew Turecką przez Jana Sobieskiego pod Wiedniem zdobytą» (Plater grof, geogr. wschodniej części Europy 1835 str. 155).— Da se nije kralj Jan Sobieski nad Bečem kao spasonosni Dioskur javio, Beč bi klonuo pod britkom demeškinjom turskom, a Kara-Mustafa zaista proti zapadu nebi laganih korakah činio, nego li Atila. *Csaplovics* u svom *Gemälde von Ungarn* kaže: «Johann Sobieski kämpfte als trefflicher Soldat, als ausgezeichnete Feldherr beim Entsätze von Wien, und nach dem Falle Kara-Mustapha's in Ungarn mit siegreichem Erfolge. Oesterreich dankte ihm offenbar seine Rettung. A mi sečnimo: da je Sobieski čitav zapad spasio. — Eto ti drugog odkupljenja.

III. Napoleon pokorivši čitavu već Europu (izvan Ruske, iztočnih pokrajinah Austrie, Turske, u koju još rata unio bio nije, i Englezke, koja spasenje Austrijskoj državi zahvaliti ima) u jesen g. 1812. na jedanput premetnu svoj glavni konak u Varšavu, te svoje nebrojene čete put ruske granice postupati čini. Ušavši u Rusku, osvoji po dugom sl. kārvi prolivanju Smolensk i Plock*)

*) Tu je brat brata tuko: Poljak i Hrvatski Rus; jerbo su Slavjani bili, koji Smolensk i Plock oteše. Napoleon je davao svuda prednost svojim Poljakom i Hrvatima, koje je zvao: „*mes braves Croates*“ jurišem udarati, što — radi njihove hrabrosti, što — za svoje Franceze poštediti.

skoro za tim medju neprekidanim čarkanjem udje u dimne zidine matere Moskve. Vladaše tada strašna zima. Napoleonu već do polak ljudih poginu što pod Smolenskom i Plockom, što putem od neprestanog nasartanja ruskih konjanikah. Čim je smärzavala francezka vojska u praznoj Moskvi, okrene se bärzo Kutuzov prama jugu, za pograbit ga s traga, ako bi snivo postupat proti Petrogradu, ili ako bi uzmaknuo, za pregradit mu put Poljske. Napoleon uvidivši nemogućnost naprëdovanja, zaista uzmaknu, nu padne na povratku u Kutuzove šake, koi mu dio ljudih potuče, a dio u rëke natëra, gdë se skoro svikolici potopiše. Isti Napoleon jedva da uteče obučen u proste haljine za činit se nepoznatim. Napoleonci kažu, da Napoleon nije od Rusah, nego od prevelike zime predobljen. A stari graničarski oficiri, koji s Napoleonom u Moskvi biahu, kažu, da je onda toliko uzhitjenje zavládalo s narodom ruskim, da je svaki seljanin bio drugi Minin, svaki bojar drugi Požarski, pače svaka baba domorodkinja *). A narod, koi toliko svoju domovinu ljubi, svojom kårvlju brani, neće nikad tudjeg jarma nositi. — Napoleon prikupivši usrëd Nëmacheke ostale svoje čete, baci se u Sasku, a jedan izmedju njegovih gjeneralah tja u Cesku (Gled. *Izjasn. Djul. II. br. 69.*) Tu bi on (Napoleon) kod Nollendorfa predobljen, a kod Lipska hametom potučen od Schwarzenberga, koi austrianskom vojskom (najviše od Slave nah sastojećëom) zapovëdaše (Listop. 1813). A od kobnih kockah u Ruskoj i kod Lipskog zavisah sva buduća nesrëća Napoleona u Španjolskoj, Fran-

*) Vidi Danicu ilir. god. 1839 br. 8.

cezkoy i Nederlandu. Da Napoleon nije u Rusku dirao, da ga nisu Slavjani kod Lipska potukli, — sĉedio bi lasno još danas na prĉestolju Francezkom, a Nĉmaĉka bi bila francezka provincia. Sa svim time viĉu Nĉmci ustmeno i pismeno: «Wir haben Napoleon, den Völkertyrannen geschlagen! Wir haben die Fesseln Europa's gebrochen! Wir haben der Welt die Freiheit wieder gegeben! u. s. w. u. s. w. u. s. w.» *Eto ti tretjega odkupljenja!*

Br. 71. Uz Tive se stire

Thessalia ravna....

Thessalia (sada *Livadia*) pokrajina ravna, biaše u starogĉrĉko vrĉme porad svojih plemenitih konjah glasovita. *Thessalia*, o kojoj se ovdĉ govori, jest svekoliko plodovito Mursko polje, koje medju Radgonom i Ljutomirom leži, gdĉ se po zelenih livadah pasu lĉpi, tanko- i bĉrzonezi konjici. Oni se veoma gledaju od gospode, te skupo prodavaju za njihove konjušnice. —

Br. 72. Više gle zeleno

Glavu diže bĉrdo;

Tamo *kan* vladaše

Svĉ kolĉno tvĉrdo.....

Dva sata od Rodgone prama Ljutiboru stoji na bĉrdu ĉĉrkvica «Kapela» nazvana, gdĉ ima dobra vina. Ne daleko od ove ĉĉrkvice imade jedna špilja, koju prosti puk nazivlje špiljom nĉkakvoga *Atule*. Naš puĉki historik pr. g. *A. Krempeľ* mnĉva, da taj *Atula* nitko drugi nije, nego poznati kĉrvopija *Atila*, kan*) Hunski. Ja u ovoj

*) U Gradcu u Joaneumu imade kopiah od prastarih kĉcigah i komadah od kopljah, od kojih originali u Beĉu zaostaše. Ove starine izkopane su u jednoj obĉini Nĉgov-

pěsmici poprimih njegovo mněnje, nu ne kao historik, nego kao pěsnik, pozivajući se na 9. i 10. vers *Epistolae ad Pisones*. Strašna děla Atilina nemogu se ovdě na široko razvoditi, budući toga prostor nedopušta. Dakle na kratko. — Atila se digne iz Ugarske prigarnuvši pod silu k svojim sirovim šeregom za ojačit ih, i čete Slavjanske, — poplěni i pohara srědinu naše gornje Ilirie. Ove gornje pokrajine — kao most medju iztokom i zapadom ležeće — od provaljenja tolikih već divjih narodah aziatskih, koji se za dragocěnim plěnom hlepteći u Italiu harajući rivaše (garnuše) umorena, nemogahu jakih mu preponah staviti. On dođe pod Aglaj, te ga jurišem ote i razori. Za tim krenuo je u Bnetjansko i Milan, kojega porobi. Slovenci Bnetjani, koji od njega na otoke utekoše, sagradiše Bnetak ili Mletke. Izza toga Atila prodre kao kărvonosna rěka u Francezku (tada jošte Gallia nazvanu), gdě bi složnom vojskom Rimljanah i Frankah na Chalonskom polju g. 451. hametom potučen. Izza toga se vrati s odlomci svoje vojske na vrat na nos kući, pa za malo vrěme umre. Poslě njegove smărti razpadne se kaustvo hunsko.

Br. 73. *Vaj! taljige škriplju,
U nje uhvatjene,
Kano guje cvile
Duljebinke žene....*

ske gradštine. Oko dolnjeg je kraja kaeige jedne nćkakav napis, kojeg nćkoji Němci dăržahu za staroetruski, drugi za Obarski (što podupire mněnje Krempelovo), opet drugi za Slovenski, izmedju kojih i rusko - poljski professor g. *Kucharski*, koi g. 1827. kroz Gradac putujuć, one kopie razgledavši, njihov napis răztumaći.

Posle Hunah sēdne drugi vukodlak na vrat Slo-
vencem naime *Obri*, pleme sirovo, takojer kalmučko,
koje ih, osobito kolēno Duljebianacah, bez ikoje
milosti mučāše i obezčestivaše. Slušajmo starca Ne-
stora: «Obry vojevaša na Sloveny, i premučīša
Duljeby sušēije Sloveny, i nasilie tvorjahu ženam
Duljebskim. Ašče pojehati biaše Obrinu, neda-
vaše vprjači ni konja ni vola, no veljaše vprjači
tri ili četire, ili pjať žen v teljegu, i povesti Ob-
rina, i tako mučahu Duljeby» (gl. 10.) «Inter cae-
tera quae crudeliter, dictu quoque horrendum, in
eos Slavos exercebant (Avari), unum illud nefan-
dum cunctis antea saeculis inauditum erat scelus:
quod quasi hyematuri, eorum adeuntes domicilia,
uxores eorum suis assumebant socias stratis.» (*Ai-
monius lib. IV. cap. 9.*) Od ovih i takovih opa-
činah svojih gospodarah razpaljen, podiže se je-
dan dio Slovenacah pod svojimi knezi na tlači-
telje, te ih porazivši, sebe srētno izbavi. (Gledaj
J. Schneller, Geschichte von Ungarn, Dresden
1829 I. str. 18.) Iza toga ponudi Slovincem po
poslanicih *Karlo*, s prezimenom Veliki, kralj Fra-
nački, mišicu svoju, obećavajući im, da ih hoće sa-
svim od dosadnih Obarah osloboditi. Lahkovērni
Slovenci pobunivši se, pristupiše k njegovoj vojsci,
za ojačit ju. *Karlo* krug po krug*) jurišem osvoji,
te Obre do jednoga iztrēbi. Nu što učini pobož-
ni *Karlo*? — Naloži mēsto Obarskog *svoj jaram*
Slovincem.

Br. 74. *Izza njega pako.....*

Polag dogodovštine stojali su Magjari najprije

*) Ovi *kruzi* bīahu jedna vārsta od stavnih taborah, u
kojih *Obri* gomile od plēna nagāruše.

od kako ih svět poznade, na černom moru. Poslě toga zvani nezvani dignuše se překo Ruske *) u staru Daciju. Dalje neka izvoli govoriti Šafařík. (Gledaj Starožit. 6. zv. str. 805, 806, 807). »Udatný Swatopluk sehnal Němce s pole, sjle geho nikdež odolati nemohaucj. Tuť chytrý Arnulf nágál proti Slowanům Mađary, od l. 888 w Dacii brogcej a od cjsařůw byzantských zlorádně proti Bulharům potřebowane (889), Bracislawa pak, oddjlně knjže chorwatské, potáhnul do swého spolku. Swatopluk, obkljčiw Mađary w gakési sautěsce, byl by ge zničil, gdyby ho wpád Arnulfůw od západu a Bracislawůw od gihi k ustaupenj byl nepřinutil. Po hrozném popleněnj rowné kraginy odtáhli Němci a pomocnjci gegich zpátky, bez konečného přemoženj a pokořenj Swatopluka. Arnulf, wztekage se zlostj, gednal s Bulhary, hledě ge odwratiti od přátelstwj s Morawany. W obnowené l. 893—894 wogně cjs. Arnulf negen žáduého nedosáhnul nad Morawany wjtězstwj, ale nad to sám gedwa záhuby ušel. Toto však bylo poslednj léto slawného panowanj Swatoplukowa. Po geho smrti (894) nastaupili wladu w rozděleném panstwj dwa lehkomislnej a swárliwj synowé geho, Mojmjr a Swatopluk. Čjhawý Arnulf, znamenage přihodný čas,

*) Jezik Magjarski opominje historika, da su Magjari morali dulje vrěmena u sěveru prebivati; jerbo sve skoro, řeči, koje su iz slavjanske blagajnice primili, imadu sěverno (rusko-poljsko) lice n. p. Serda, gereblje, kalada, solma, galamb, pėntek, sombat, lenese idr. Mi (polag moga znanja) nemamo pismenih pametnikah od česko-slovenskog narěčja iz pėrvih křstjanskich vrěmenah, nu na sadašnje stanje njegovo gledec, zaključiti možemo: da Magjari swih svojih slavjanskich řečih od Slovakah primili nisu; nego da ih već puno sa sehom u Panoniu donesoše.

nepominul skrze zlorádného Wichinka a chytrého Ariba rozněcowati giskru nedůvěry mezi bratry, až u veliký plamen se rozmohla. Přjměří mezi njm a Mojmjrem l. 894 zawřené stalo se gen na oko: w tichosti tjm pilněgi pracował on o wywrácenj říše morawské. Trogj pak sobě k tomu cjlí zwolil postředek: domácj wognu mezi bratry, održenj Čech od Morawy (895) a přiwbabenj Maďarůw do Morawy a Pannonie. We wálce mezi Swatoplukowici wypuklé chopil se Arnulf l. 898 strany Swatopluka, giž od Mojmjra přemoženého, a třikráte zemi morawskau skrze Liutpolda a Ariba hrozně popleniti dal (898—899.) W této wogně Pannonie sice ztracena, gegjžto spráwu a obranu Arnulf giž l. 892, dřjwe konečného gj opanowánj, područnjkowi swému Bracislawowi byl poručil; však nicméně Swatopluk k ustaupenj do Němec od Mojmjra přinucen. A však tjm všjm brána Maďarům ke skáze Slowanstwa gednau otwřená nebyla wjce zamčena. Tito zagisté, usadiwše se w Potisj a zmocniwše se šťastnými výpravami na východ, gih i západ, obořili se, po několikerém daremném pokaušenj, konečně l. 907 dwogitau sjlau na morawskau řjší, od Rašice pracně založenau, od Swatopluka pak wjtězně zweličenau, a wywrátili gi ze základu. Po hrozně porážce Němcůw i Slowanůw u Prešpurku (w srpnu 907), z njž mladý král Ludwjk sotwa se životem utekl, a w njž wýwoda baworský Liutpold, dle wšj podobnosti i knjže Mojmjr, mečem polehli, zmizela samostatná slowanská Morawa z pole děgin. Ráz ten uhodil do srdce Slowanstwa. Dřewnj obywatelstwo, co ho smrti neb poroby zbylo, rozutjkalo se do Ta-

ter, Bulhar, Chorwat a ginam; na zemi pak potom a krvj Slowanů vzdělané, duchem sw. Konstantina a Methode oswjčené, zarazila uralská surowost mocný swůg trůn.« — Lěpe plodovite od Boga Slovenu prikazane ravnice zakriliše aziatski skitaoci. Sad se stopárv počese kajati Němci. Nu bilo je već u nevrěme. Magjarski šerezi navališe na iztočnu županiu (Ostmark) kao kobilice plěnjajući, harajući i robeći, budući im težke neokretne němačke čete odoliti nemogahu. Tako se kajaše Teutonia kroz čitave věke za jedan po svojem kopiletu načinja grěh. Kárvava ruka Magjarah harajući dopiraše do Blatskog mora, do Pada i do překo Rena. Kraljestvo němačko biaše (tako rekuć) poharačeno (zinspflichtig). Enriko (ptičar nazvan) stopárv potuče ih kod Mārzbora (Merseburg) g. 933. bivši svoje čete preoružao tako, da se laglje okretati mogahu. Dvadeset i dvě godine poslé ove poběde, javiše se opet harajuć u Bavarii, nu kralj něm. Otton I. potuče ih blizu Augsburga hametom. Što uteče od mejdana, to pohvataše Němci u běgu. Jedne potukoše, a ostalim (bilo ih je tek 7) odrezavši nose i uši, poslaše kući. Knez *Tokšany* (957—971) nastojao je oslabljeno već Magjarstvo ojačati, pozivajući u dáržavu Pečenege, Bugare (Gigane) i druge kojekakve narode, s kojimi složeni odděli se put tadašnje Gárěke. — Pripovědaju Magjari o tom oddělu čine, koji děla našega Marka daleko za sobom ostavljaju. Nu opet nisu bili toliko oriaški, kad budu ovi skitaoci pod Drěnopoljem hametom potučeni, što (kaže Schneller) «als wiederholtes Unglück die Kriegsgedanken der Magjaren herabstimmte.» Poslé toga Ma-

gjari nikad nejgrahu više znamenita dēla samo na svoju ruku. Što se proslavista Hunyady i kralj Matia Korvin, proslavista se najviše kàrvlju slavjanskom i rumunjском.

Br. 74. Pleme od *Harpiah...*

Harpie su bile polag Virgila, gnjusne, smradne, proždàrljive, (jednom rēču) dosadne ptice, koje su mu u Tracii najbolje obēde ukrale, ili osmradi-le. Gledaj: *Virgiliū Aeneīs, lib. II.*

Br. 75. *Eto grozna vaja!*
Drugo jato sàrdih....

Gledaj: *Izjasn. Djulabiah II. br. 70.*

Br. 76. *Digli se ko pakò*
Nad nesložnim svētom... ..

Da nisu se vladaoci europejski tako grizli i kusali, te svaki posebice samo svoju korist gledao; — da nisu se iztočna i zapadna càrkva s tolikom nenavištju gledala i za prazna dogmata tukli, ko prosjaci za paru i dinar, nebi nikada turski hati iz Helesponta pili. Nu nesloga, koja Bogove i ljude zavadja, baci i tu kobnu jabuku svoju medju lakomi svēt (Gled. *Izj. Dj. II. br. 70.*)

Br. 76. Ni još ta *žarptica*
Digla se s gnjezdàšca.

O *žarptici* pripovēdaju Malorusi, da ona obnoć vaskolik nebokrug, kuda proleti, svojim žarkim krilma razsvēti i razžari, kao vatra od pogora. Slavni ruski pisalac *Gogol* (rodjen Malorusin) složio je pod tim imenom pripovēdku, koju ruski kritici cène za najizvàrstnii umotvor njegov.

Br. 78. *Blago krotko janje*
Š njimi se pobrati....

Od kolacah turačkih odviše mučeni, složiše se Magjari sa Slaveni susēdi, na stranu bacivši vaskoliki gnjev, za da zulumčara Turčina skinu si s vrata. Slavjanin je najveći tolerant. Slavenski plemići od Magjarah lēpo gledani, postupahu i oni š njimi brat-ski, složno vojevahu za nje u njihovih šerezi, govorahu rado njihov jezik, i primljahu k svojim sl. naslovom magjarske *praedicate*, ili svoja slavjan. pomagjariše. Trazi od toga su u dogodovštine knjigah, a živući ne samo po Ugarskoj naći, nego i po Hårvatskoj i Slavonskoj [Erdödy (Bakač), Vojkfy (Vojković) idr.] A ta sloga i bratstvo trajase do naših vrēmenah, dokle nebi od Magjarah narušena. Oni usējahu sēme, za od ploda nje-gova svoje si siromašne žitnice napuniti. Nu pro-niće im samo korov — razpra, koja im sārca ino-plemenih sugradjanah odvratja.

Br. 82. 'Ti s' ko *bušac* pile,
Kårvlju ju dojila....

Bušac ili *nenasit* nēm. Pelikan je ptica, od ko-je se pripovēda, da svoje piliće, ako nenajde dru-goga pitja, svojom vlastitom *kårvlju* pita, udarajući se kljunom u grudi.

Br. 82. A sad *od nemila*
Ajde do nedraga.

T. j. potucaj, prosjaći od kuće do kuće (Gle-daj: *Vukove poslovice* str. 242.)

Br. 95. Kad bude me *bēla*
Zena ogårilila...

U gornjoj Ilirii *smàrt* se predstavlja u prilici *bèle*, nu nemilostive *žene*, koja čověka za bělu ruku prime i odvede, ili ogàrli, te on umre. U pès-mah se n. p. ovako o njoj govori:

1. Po stezi se šee *bèla žena* —
Bèla žena nesmilena smèrt:
 Oj hala hala virtinja!
 Daj ti meni staršo čer!
 Nikaj nikaj *bèla žena* —
Bèla žena nesmilena smèrt.
 i t. d. i t. d.
2. *Brítka smèrt nesmilena!*
 Kaj sem vèinià krivega,
 Ka si me ti vmorila,
 Z žuhkim gadom napojila.
 itd. itd.
3. Smèrt njo prime za *bélo rokò*,
 No odpela na drügi svèt.
Nar. pèsni iz Štajera.

Br. 99. Kéerce *mljezimice*.

Mljezimica znači u dolnjoj Ilirii najmladju kéer, a u gornjoj Ilirii zove se najmanji párstruke *mezinec*.

Pogrěške i popravci.

Stran	Město	Čitaj
18	Zelene gorice	Zelena gorice.
18	Dolina, dolina	U dolu, u dolu,
	U dolini vrilo, —	Tamo su tri vrila, —
	A nemogu zabit	A nemogu zabit
	Njeje lice milo.	Njeje lica mila.
22	Od glasa Sirene	Od Sirenah njedno.
31	tàrčué	tàrčeé.
35	Budi moja budi, —	Al neostavi me! —
	Budi uvěk moja!	Budi uvěk moja.
56	Kud se stire	Kad carstvuje.
67	Valja se razstanut	Sunce već klonulo.
67	Za svězdom	Za zvězdom.
94	Pridi, mila, pridi,	Pridi skoro pridi,
120	Krasu svakoliku	Krasu svukoliku.
122	Sraja došla, Lade,	S raja došla, Lade.

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA PTUJ

824

